

Közösségi Reziliencia Városi Környezetben

Útmutató a közösségi alapú lakosságfelkészítés
megtervezéséhez

MAGYAR VÖRÖSKERESZT

Közösségi Reziliencia Városi Környezetben
Útmutató a közösségi alapú lakosságfelkészítés megtervezéséhez

Molnár András (szerk.)

Magyar Vöröskereszt, 2016.

Budapest

Közösségi Reziliencia Városi Környezetben

A kiadvány a „Közösségi Reziliencia Városi Környezetben” projekt keretében az Európai Bizottság támogatásával jelent meg az F6 Fenntarthatóságért Egyesület közreműködésével. ECHO/SUB/2014/695784

A kötet alapjául szolgáló dokumentum a Brit Vöröskereszt „Community Resilience in Urban Areas” c. kiadványa, szerkesztette Lee Devaney, PhD.

A fordítást az eredetivel egybevetette: Skordai Anna, Károli Gáspár Református Egyetem.

A magyar kiadást szerkesztette: Molnár András

Illusztrációk: Csordás Ádám, Szlatinszki Imola, Neményi Márton, Pályi Zsófia, Molnár András

ISBN 978-963-7500-79-4

Magyar Vöröskereszt, 2016

Budapest

www.voroskereszt.hu

facebook.com/magyarvoroskereszt

<http://www.nimbusconference.eu/>

Jelen kiadvány nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság álláspontját vagy véleményét.

Humanitárius Segítségnyújtás
és Polgári Védelem

MAGYAR VÖRÖSKERESZT
HUNGARIAN RED CROSS

együtt a fenntartható fejlődésért
F6 - Fenntarthatóságért Egyesület
fenntarthatosagert.hu

Tartalomjegyzék

Előszó.....	8
A projektről.....	11
A rezilienciáról.....	13
A közösségi reziliencia koncepciója Magyarországon.....	39
CRUA Szükségletfelmérési eszköztár.....	51
Az eszköztár célja.....	52
Eszközök az előkészítő szakaszhoz.....	53
Interjúterv.....	57
Lakossági fórum - roadshow.....	60
Forgatókönyv.....	61
Közösségi hálózatok és kapacitások fókuszcsoport.....	84
Az útmutató alkalmazása.....	65
Kivitelezés.....	65
Útmutató jegyzet az 1. részhez: Bevezetés.....	66
Útmutató jegyzet az 2. részhez.....	66
Pszichoszociális segítségnyújtás rendszerei és az árvizek érzelmi hatásai fókuszcsoport.....	73
Az útmutató alkalmazása.....	73
Napirend vázlat.....	74
Kivitelezés.....	75
Útmutató jegyzet az 1. részhez: Bevezetés.....	76
Útmutató jegyzet az 2. részhez: Milyen hatással volt az áradás az önök közösségére? 77	77
Útmutató jegyzet a 3. részhez: Új ötletek és megoldások.....	80
Etikai útmutató.....	86
A Magyar Vöröskeresztről.....	89
A bizonytalanság okozza a legnagyobb stresszt.....	93
Alapelveink.....	95

Előszó

A Magyar Vöröskereszt a Vöröskereszt és Vörös Félhold Nemzetközi Mozgalom részeként elsődleges feladatának tekinti, hogy támogassa a helyi közösségeket önszorgú képességük növelésében. A Mozgalom nemzetközileg elfogadott megközelítésének megfelelően itthon is arra törekszünk, hogy a lakosság szükségleteinek megértésével és a rendelkezésünkre álló nemzetközi tapasztalatokkal és erőforrásokkal hozzájáruljunk a legveszélyeztetettebb területen élők közösségi rezilienciájának fejlesztéséhez. Jelen kiadványunk egy kétéves kezdeményezés, a Községi Reziliencia Városi Környezetben projekt tudományos háttérét foglalja össze: segítséget nyújt ahhoz, hogy a lakosság katasztrófafelkészítésében résztvevő kollégák mélyebb ismereteket szerezzenek a közösségi reziliencia fogalmáról és egyszerűen követhető irányt mutat abban, hogyan térképezhetik fel a közösségek helyzetét és szükségleteit. Szerveztünk a projekt eredményeként létrejövő és kipróbált eszközöket valamint módszereket a jövőben is hasznosítani kívánja, ezzel hozzájárulva társadalmunk ellenálló képességéhez, fenntarthatóságához.

Kardos István

Főigazgató

A projektről

Európában 2004 óta több mint 1000 ember vesztette életét, s több mint 3,4 millióan szenvedtek veszteségeket árvizek következtében. A várakozások szerint mindez a jövőben erősödni fog. Ha nem cselekszünk, további fél millió ember válik érintetté 2080-ig. Kontinensünk legérintettebb területei a közép-európai térség, valamint a Brit-szigetek. A fizikai biztonság, a társadalmi, gazdasági és lelki egészséget érintő hatások mind láthatók, a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján pedig megállapítható, hogy a városi környezetben élő közösségek rezilienciája kevésbé fejlett, mint a falusi közösségeké. Az állami és a közösségi válaszok időről időre fejlődtek, de további tudatos lépések szükségesek, különösen a városi térségekben.

Figyelembe véve ezen tényezőket, a Közösségi Reziliencia Városi Környezetben projekt célja hozzájárulni:

- 1) az egyének és a városi közösségek magasabb felkészültségéhez az árvízi események megnövekedett számával kapcsolatban az olyan innovatív megközelítések, eszközök és technikák vizsgálatával, megfigyelésével, tesztelésével és alkalmazásával, amelyek összeköttetést létesítenek a felkészülés és a válaszadás szükségletei között.
- 2) a megfelelő szintű támogatás, különösen az érzelmi támogatás biztosításához, ezzel segítve az árvizek okozta traumából való gyors felépülést; kiemelt figyelemmel az Érzelmi Reziliencia Modell helyi válaszadási és egyéb tervezési dokumentumokba való integrálhatóságára.
- 3) a Polgári Védelem területén jelenleg megfigyelhető szervezetek közötti együttműködést érintő jó gyakorlatok vizsgálatához, valamint a területet érintő ismeretek és tapasztalatok megosztásához

A projekt megvalósítói a projektországok Vöröskereszt Nemzeti Társaságai: a Brit Vöröskereszt (BRC) az Egyesült Királyságban, a Magyar Vöröskereszt (MVK) Magyarországon és a Dán Vöröskereszt a Dán Királyságban (DRC), valamint a Vöröskereszt/Vörös Félhold Pszichoszociális Segítségnyújtás Központja (PSC) és a Vöröskereszt/Vörös Félhold Éghajlatváltozási Központja.

A CRUA projekt célja végső soron olyan tesztelt és jól bevált eszközök kidolgozása, amely segítséget nyújthat azon Vöröskereszt és Vörös Félhold Nemzeti Társaságok, egyéb szervezetek, ügynökségek, kormányzati szervek és közösségi csoportok számára, akik munkájukban városi közösségek ellenálló képességét kívánják fejleszteni. Je-

len dokumentum egy irodalmi áttekintést követően mutatja be azokat a jó gyakorlatokat, amelyek a projekt építőköveit képezik.

A kiadvány az alábbi témákat érinti:

1. Hogyan közelítsünk meg városi közösségeket a reziliencia témájával?
2. Hogyan értelmezzük és elemezzük az egyéni, árvízrel kapcsolatos közösségi reziliencia-szükségleteket?
3. Hogyan segítsük a közösségeket rezilienciájuk építésében, fejlesztésében?
4. Az Érzelmi Reziliencia Modell bemutatása, mely segít eligazodni a közösségeknek az árvizekre történő felkészülés, a válaszadás és a helyreállítás során.
5. Hogyan építsünk működő és sikeres együttműködések a különböző szervezetek között a felkészülés, válaszadás és a helyreállítás során?

A rezilienciáról

Lee Devaney, PhD*

*Brit Vöröskereszt Észak-ír Szervezete

Fordította: F6 Fenntarthatóságért Egyesület

Bevezetés

Napjainkra világossá vált, hogy a Föld éghajlata változik és ez a folyamat az időjárás kiszámíthatatlanságához, gyakoribb extrém eseményekhez vezet világszerte. Mindez közvetlen fenyegetettséget jelent a helyi közösségek számára elhelyezkedésüktől függetlenül. Az éghajlatváltozás egyik következménye az esőzések gyakoriságának és intenzitásának változása, amely növeli az árvizek kialakulásának kockázatát és azok súlyosságát. Mindez hatással van az emberek egészségére, társadalmi, pénzügyi és lelki jóllétére. A gyakoribbá váló árvizekkel sújtott területeken végzett munka során azt tapasztaltuk, hogy egy közösség akkor áll fel könnyebben a katasztrófát követően, ha a közösségek tagjai nagymértékben részt vesznek a felkészülésben és támogatják egymást az események alatt és után. Talán ennek is köszönhető, hogy az elmúlt években felélénkült az érdeklődés a nem kormányzati szervezetek és a kormányok között a közösségi reziliencia koncepciója iránt. Az alábbi fejezet a közösségi reziliencia fogalmát járja körül, valamint bemutatja, hogy a jelenlegi ismereteink szerint hogyan lehet azt fejleszteni és építeni. Választ keresünk arra is, mindezt hogyan tudjuk beépíteni saját lakossági programjainkba.

Mit értünk reziliencia alatt?

A reziliencia fogalma az elmúlt években igen népszerűvé és sokat használttá vált. Amellett, hogy nincs egy általánosan elfogadott definíciója, számtalan különböző terület kezdte alkalmazni. A meghatározások közötti különbségek gyakran csak látszólagosak és aprók, de sok esetben valódi eltéréseket figyelhetünk meg a fogalomalkotásban, többnyire a reziliencia vizsgálatának szintjéből adódóan (Cutter, Burton, & Emrich 2010; Shaw & Maythorne 2013). A projekt céljának megfelelően a rezilienciát egyéni, rendszer és közösségi szinten vizsgáljuk, azonosítva a szintek közötti hasonlóságokat és különbségeket, valamint a projektünk szempontjából fontos sajátosságait.

Egyéni/pszichológiai reziliencia

A reziliencia kifejezés eredetileg a természettudományokból származik, ahol egy anyag zavarást követő egyensúlyba való visszatérésének képességét írták le vele. (Bajayo, 2010). Eredeti felhasználásán kívül kiterjedten alkalmazzák a társadalomtudományokban és a pszichológiában is, ahol természeti rendszerekre értelmezett, hasonló emberi képességet jelöl. Az alkalmazott definíciók igen gyakran bonyolultak, ide értve a területen úttörőnek számító Ann Masten által alkalmazott meghatározást, mely szerint azok a jelenségek sorolhatóak ide, amelyek komoly fenyegetések esetén alakulnak ki a helyzethez való alkalmazkodás céljából. Azonban kézzelfoghatóbb definíciókat is találhatunk az egyéni vagy pszichológiai rezilienciával kapcsolatosan. Williams (2007, p. 268) meghatározása jó példa erre még akkor is, ha számos másik némileg pozitívabb szemléletű ennél: egy egyén azon képessége, amely a pszichológiai,

érzelmi és fizikai alkalmazkodásért felelős zavaró hatás, fenyegetettség vagy kihívás esetén.

Rendszer és társadalmi reziliencia

A makroszintű rezilienciát legalább ekkora, ha nem nagyobb érdeklődés kíséri a különböző nagy szervezetek, állami ügynökségek és nemzeti vagy nemzetközi civil szervezetek körében. A társadalmi vagy rendszerszintű reziliencia az előzőekben ismertektől eltérően nem egy adott egyén válaszait fedi, hanem inkább a kollektív célt, és a kollektív cél megőrzését segítő struktúrákat és kapacitásokat foglalja magában.

Longstaff et. al. (2010) meghatározása szerint egy rendszer rezilienciája alatt azon tulajdonságát értjük, amely magában foglalja annak abszorpciós és a változásokhoz kapcsolódó alkalmazkodó- és helyreállító képességét, amellet, hogy megtartja saját létfontosságú funkcióit, struktúráját és identitását. A rendszerszintű rezilienciához kapcsolódó kutatások jelentős figyelmet fordítanak az infrastruktúrára, a szervezetek közötti kommunikációra, a figyelem középpontjában a nagyobb, nemzeti vagy regionális szintű lépték áll, így integrálva a reziliencia koncepcióját a katasztrófa-készenléti és helyreállítási koncepciókba.

A reziliencia hasonló tartalmú meghatározását alkalmazta az Egyesült Nemzetek Szövetsége a Nemzetközi Katasztrófa-Kockázatcsökkentési Stratégiájában (UNISDR): "egy veszélyeknek potenciálisan kitett rendszer, közösség vagy társadalom azon kapacitása, amely alkalmazkodását segíti elő azáltal, hogy ellenáll vagy változik annak érdekében, hogy fenntartsa működésének és struktúrájának elfogadható szintjét." (UN 2005, p. 4). Az UNSIDR definíciója hangsúlyozza, hogy a társadalmi rendszerek működésének van egy olyan szintje, amelyen az képes úgy szerveződni, hogy növelje képességeit a korábbi katasztrófákból való tanulás terén a jobb jövőbeni védekezés megszerzésével és a kockázatok csökkentésével.

A városi reziliencia kifejezésével a Világbank egyik jelentésében is találkozhatunk (WB 2003, p. 7), amelyben a szerzők rámutatnak olyan intézkedésekre, amelyek részét képezhetik az ellenálló képesség fejlesztésének. Ezek két csoportra oszthatók:

- i. puha intézkedésekre, úgy mint a földhasználat és a várostervezés (*területfejlesztési tervek* – a szerk.), közösségi figyelemfelhívó kampányok és felkészítések, a veszélyforrások monitorozása és korai riasztórendszerek kiépítése, veszélyhelyzeti és kimenekítési tervek elkészítése; valamint
- ii. kemény intézkedésekre, úgy mint a létfontosságú rendszerek (kritikus infrastruktúrák) átalakítása vagy átszerelése, épületek és városi terek átalakítása vagy az ökológiai-rendszerek szolgáltatásainak mesterséges maximalizálása.

Habár mindez gyakran túlmutat a közösségi kezdeményezések hatáskörén és befolyásán, fontos, hogy a különböző infrastrukturális és intézményi aspektusok is szerepet kapjanak a rendszerszintű rezilienciát célzó tevékenységekben. Számunkra azonban a legfontosabb és legrelevánsabb a közösségi rezilienciával kapcsolatos elmélet és tevékenységek áttekintése.

Közösségi Reziliencia

A reziliencia fogalmának talán legtöbbet próbált karakterizációja a közösségi reziliencia.

A megoldásra váró egyet nem értés a kutatók és a fogalom alkalmazói között nem csak a fogalom meghatározását illeti, hanem egészen alapjaiban vitatja az egyének szerepét a közösség ellenálló képességének alakításában.

Az eddigiek alapján nem lehet meglepő, hogy habár számos hasonlóságot fedezhetünk fel a különböző definíciók között, nincs egy elfogadott, univerzális meghatározás a közösségi rezilienciát illetően. A legtöbb meghatározás szerint a reziliens közösségek azon közösségek, amelyek gyorsan és könnyen helyre tudnak állni valamilyen csapást/viszontagságot követően. Például Landau and Weaver (2006) szerint a közösségi reziliencia a közösség kapacitása, amellyel ellen tud állni egy jelentős trauma vagy veszteség következményeinek, túllépve a csapásokon többnyire az erőforrások, kompetenciák és kapcsolatok felhasználásával. (Landau & Weaver, 2006:11) Ez a definíció a helyreállítás pozitív természetét fogja meg.

Ahhoz, hogy egy közösség reziliens legyen, láthatóan működőképesnek, sőt a zavaró események alatt és azt követően – nehezen meghatározható ideig – különösen működőképesnek kell lennie. A közösség működőképesége nem feltétlen egyezik meg azzal, amely korábban tapasztalható volt, de képes fenntartani annak alapvető jellegét. Hiányzik ebből a definícióból azonban az, hogy kik azok a szereplők, akik a rezilienciát közvetítik? Más szerzők ugyanakkor meghatározzák, egy közösség tagjai részéről igen jelentős hozzájárulás szükséges közösségük helyreállításánál annak érdekében, hogy azt reziliensnek tekinthessük.. Például Paton and Johnston (2001) által használt definíció szerint egy ellenálló közösségnek fel kell használnia saját "személyes és környezeti erőforrásait" a helyreállítás során. Coles and Buckle (2004) továbbmegy azzal a kijelentésével, melyben a rezilienciát olyan "kapacitás, képesség és tudás" szerint jellemzi, amely lehetővé teszi a közösség számára a helyreállítást, s nem csak a helyreállítás folyamataként tekint rá.

Valójában a saját belső, a Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége (IFRC) által használt definíciónk is ilyen megközelítést alkalmaz: ahhoz, hogy egy közösséget ténylegesen ellenállónak tekinthessünk, rendelkeznie kell az irányítás képességével, melyet a zavaró hatásra történő felkészülés, válaszadás és helyreállítás során kamatoztatni tud. "A közösségi reziliencia a katasztrófáknak, kríziseknek és a mögöttes sérülékenységnek kitett közösségek azon képessége, amely segíti őket az előrejelzés, felkészülés, a hatások csökkentése, az azokhoz történő alkalmazkodás és a sokkok és stressz hatására kialakult következményekből történő helyreállítás során, anélkül, hogy kockáztatná saját hosszú távú törekvéseit. (IFRC 2014).

Habár több általános meghatározás kiterjedt párhuzamosságot mutat, meghazudtolják ezt azok a mély ellentmondások, amelyek a közösségi reziliencia mibenlétét és helyét illető alapvető filozófiai kérdésekben rejlenek. A különböző szerzők és gyakorlati szakemberek közötti viták gyakran abban rejlenek, hogy a közösségi reziliencia a közösségek mely szintjén helyezkedik el, és mely szinten figyelhető meg leginkább. Vannak, akik úgy gondolják, hogy a közösségi ellenálló képesség az egyének ellenálló képességének összege, mások úgy vélik, az egyének rezilienciája ugyan részét képezi, de több rendszerszintű megfontolást is figyelembe kell venni ennek megállapításához. Eközben olyanok is akadnak, akik fenntartják, csak kicsi vagy minimális hatása van az egyes egyéneknek a közösség egészére nézve, így a közösségi reziliencia kizárólag a szervezetekben és a struktúrákban vizsgálható.

Bajayo (2010) szerint alapvető félreértés következménye az a nézet, amely szerint a közösségi reziliencia az egyének rezilienciájának aggregált szintje. Feltételezése szerint előfordulhat, hogy egy közösség különösen ellenálló egyénekből áll, azonban a közöttük fennálló kapcsolatok gyengesége, erőforrásaik nem megosztása és az együttműködés hiánya miatt nem tudnak kooperálni a katasztrófából történő helyreállítás során. Ebből következően a közösségi rezilienciát inkább elkülöníti az egyéni rezilienciától.

Ugyanakkor ha közelebbről megnézzük ezt a koncepciót, különösen ha arra gondolunk, hogyan lehet együtt dolgozni az egyénekkal a reziliencia fejlesztésén, könnyen arra a következtetésre jutunk, ez az elképzelés is túlzó. Tegyük egy gondolatkísérletet és tételezzük fel Bajayo elméletének ellentétét: képzeljünk el egy reziliens közösséget, amelynek tagjai egyéni ellenálló képessége gyakorlatilag nem létezik – hasonlóan valószínűtlennek tűnik ez a feltételezés is. Ha a közösség egyetlen tagja sem rendelkezik azzal a tudással, képességekkel vagy erőforrásokkal, amelyek lehetővé teszik az alkalmazkodásra, hogyan lehetne a közösség mint egész közösségi rezilienciájának bármilyen elvárható szintjét megfigyelni? Úgy vélem továbbá, hogy a közösségek tagjairól, az egyénekről sem szabad elfeledkeznünk. Kívánatos, hogy egy

magasabb szinten funkcionáló közösség gyorsabban álljon fel egy katasztrófa következményeiből, ugyanakkor az egyének saját helyreállása is számít. Továbbá nem kerülheti el a figyelmünket a legsérülékenyebb tagok ellenálló képessége sem. Ezen felül egyértelmű számomra, hogy amikor a reziliencia építésével foglalkozunk, munkánk jelentős részét az egyének helyi veszélyekkel kapcsolatos ismereteinek bővítése és az azok által jelentett kockázatok csökkentéséhez szükséges lépések segítése alkotja.

A fentiekől eltérően azt javaslom, hogy tekintsük a közösségi rezilienciát egy olyan entitásnak, mely egyszerre nyugszik az egyének ellenálló képességén és a közösségek belső struktúráin, szervezetein, és társadalmi kapcsolatain. Valójában számos meghatározásban fellelhető ez a megközelítés. Pfefferbaum (2005) egy olyan definíciót javasol, amely kiemeli, hogy az egyének nem szakíthatók ki a közösségeikből mint egészről. Ehelyett az egyének együtt dolgoznak valamin, ami együttesen sokkal nagyobb saját részükénél. A kollektívák így jóval nagyobb dolgokat érhetnek el, mint az egyének, viszont az egyének nélkül működésképtelenek. Pfefferbaum számára a közösségi reziliencia "a közösség tagjainak azon képessége, amelynek köszönhetően értelmes, szándékolt és kollektív cselekedeteket hajthatnak végre egy problémának a jóvátételére, ide értve a környezet értelmezését, a beavatkozást és a továbblépést."

A "Tegyük rezilienssé a városokat" (ENSZ/UN 2014) és más hasonló kampányok azonosítják az ellenálló közösségek különböző tulajdonságait, azt a képességet elsősorban, melynek jegyében elkerülhetővé válhatnak a katasztrófák az infrastruktúrák megfelelő fejlesztésével, valamint a szolgáltatások és építésügyi szabályok megalkotásával. Ezen kívül azt a képességet, mellyel előre tudják jelezni a katasztrófákat és meg tudják védeni értékeiket. A helyi önkormányzatok szerepét a fenntartható urbanizációban és közösségi részvételben, a kockázatokkal kapcsolatos ismeretek megfelelő szintjét mind a hatóságok, mind a közösségek részéről. S végül a helyi állampolgárok részvételét a döntéshozási mechanizmusokban, valamint a helyi tudás értékét. Manyena (2006) hangsúlyozza, hogy a kedvezőtlen körülményekhez való alkalmazkodás céljának nem szabad csak az eszközök és erőforrások fokozásának lennie, de a közösségek kultúrájának, különösen a nem létfontosságú tulajdonságainak megértését is magában kell foglalnia. (Manyena 2006, p. 439). Példa erre egy áradás, amely olyan közvetett vagy közvetlen hatásokat válthat ki, amelyek súlyosabbak, mint az áradás önmagában. A katasztrófa-kockázatcsökkentés és a közösségi szintű árvízi védekezés kemény megoldásai (mint gátak, védművek létesítése, mobilgátak létesítése, vésztározók kialakítása) inkább magát az árvízi veszély kockázatát csökkentik, mintsem a közösség sérülékenységét. Miközben a nem strukturális törekvések, vagyis a biztosítások, illetve a korai jelzőrendszerek kiemelkedően fontosak, ezek gyakran több szektort és több szintet érintő megközelítést is igényelnek, így például a nem polgári védelmi szereplők részvétele gyakran elengedhetetlen az eredményes kitele-

pítési-kimenekítési és katasztrófa válaszadási műveletekben. A kapacitásfejlesztés különösen fontos kritikus faktornak számít a nem strukturális intézkedések közül, mivel érdekelt felek széles csoportja közötti kommunikációt igényel mind földrajzilag, mind döntési kompetenciákat illetően. (Schelfaut és mtsai., 2011).

A javaslat, miszerint a közösségi rezilienciát mind kollektív, mind egyéni ellenálló képességen alapulónak tekintsük, még jobban érthetővé válik, ha megvizsgáljuk a közösségi reziliencia fejlesztéséhez használt módszereket.

A reziliencia építése

A távolinak látszó filozófiai viták a közösségi reziliencia aggregátsági szintjéről egyre gyakorlatibbá, fontosabbá és szerencsére átláthatóbbá válnak, ha az ellenálló képesség fejlesztését segítő tevékenységeket kezdjük el vizsgálni. Mielőtt a makro- vagy rendszerszintű rezilienciára rátérnék, megvizsgálom először, hogyan lehet az egyéni szintű rezilienciát fejleszteni. Mindeközben egyúttal azonosítani is fogok néhány, a projektünk szempontjából fontos lehetséges alkalmazási módot.

Az egyéni ellenálló-képesség fejlesztése

Az egyéni szinten a személyes ellenálló-képesség lényege az alkalmazkodás valamely meghatározott kockázathoz, így lehetővé téve valamilyen szintű pozitív kimenetelt. Ezt a kimenetelt meghatározza az egyén kockázatelemző képessége és saját eszközei, amelyeket a kockázattal szemben tud alkalmazni. (Luthans, Vogelgesang & Lester; 2010). Ilyen eszközök lehetnek a humán, a társadalmi vagy a pszichológiai erőforrások. Az humán erőforrások között megtaláljuk a tudást és a képességeket, míg a társadalmi erőforrások az egyén társas kapcsolataiból, kapcsolati hálójából állnak, mindazon problémafókuszú és érzelmi fókuszú előnyökkel, melyeket ezek jelenthetnek. Megvizsgálva mindkét erőforrásfajtát azonnal egyértelmű lehet számunkra, hogyan lehet az ellenálló képességet fejleszteni az árvizekkel veszélyeztetett közösségekben. Programjaink kedvezményezettjeinek humán erőforrásait fejleszthetjük például a veszélyekhez kapcsolódó információkhoz való hozzáférés javításával, ahogy azzal is, hogy segítjük őket a fizikai és érzelmi felkészülésben, valamint azzal, hogy lehetőse-

get teremtünk számukra azon képességeik gyakorlására, amelyek a közösség számára hasznosak lehetnek a jövőben (pl. elsősegélynyújtó tréningek tartása, homokzsákos gyakorlatok, előrejelzések értelmezése, stb.).

A közösségek társadalmi erőforrásai fejleszthetők azzal, hogy segítünk az árvizek-

kel kapcsolatos szolgáltatások elérésében, összeköttetéseket létesítünk más kockázati közösségekkel az erőforrások, tapasztalatok, gyakorlatok és tudás megosztása céljából, valamint a közösségen belüli belső kapcsolatok fejlesztésével azáltal, hogy a tagjainak jobb részvételét ösztönözzük, különös tekintettel a sérülékenyebb és elszigetelt tagokra. (A későbbiekben erre részletesen visszatérek.)

Az egyéni szinten végzett kutatások kimutatták, hogy a reziliencia felerősíthető az egyén reményeinek, optimizmusának és önbizalmának fejlesztésével. Remény alatt egy cél kialakítását és annak eléréséhez szükséges specifikus stratégiák vagy utak kialakítását értjük. Az optimizmus az a várakozás, amely szerint pozitív végkifejlet érünk el a megtett erőfeszítések következtében. Végezetül az önbizalom alatt, amely talán a legfontosabb eleme a pszichológiai rezilienciának, azt a személyes hitet értjük, melyben mi magunk rendelkezünk azokkal a képességekkel (tudás, energia, kapcsolatok, stb.), amelyek a meghatározott cél eléréséhez szükségesek.

A humán és a társadalmi erőforrások fejlesztése önmagában már jelentős mértékben segítheti a pszichológiai reziliencia építését. Úgy vélem azonban, hogy a pszichológiai reziliencia optimalizálható egy folyamatban, amelynek részeként a közösség bevonásával képzéseket hajtunk végre. Így például a remény fejleszthető az által, ha segítünk a közösségnek abban, hogy saját maga határozza meg az áradásokkal szembeni rezilienciájával kapcsolatos céljait, valamint a saját maguk által kiválasztott út lehetőségének megadásával is, mellyel megvalósíthatják a már kitűzött céljaikat (pl. workshopok fajtájának kiválasztása, lehetőség a saját válaszok megadására választási lehetőségek felajánlása helyett). Fontos, hogy választásaikat jól láthatóvá tegyük számukra, érezzék, számítanak azok. Az optimizmus szempontjából javaslom, hogy mutassuk be a program és részelemeinek hatékonyságával kapcsolatos bizonyítékokat, valamint adjunk lehetőséget a különböző elemek gyakorlására, a tanulásra és a pozitív visszacsatolásra. Az önbizalommal kapcsolatban Albert Bandura öt forrást azonosít, amelyek megbízhatóan alkalmazhatók a pszichológiai képességek növelésére: mesteri tapasztalat, helyettesítő tapasztalat, szóbeli meggyőzés, pozitív érzelmi és fiziológiai állapot, valamint elképzelt tapasztalatok. Úgy vélem, elképzelt helyzetek alkalmazása az árvizekkel kapcsolatban nem praktikus, hovatovább szorongást válthat ki, ezért felhasználásuk kizárható. Ugyanakkor úgy gondolom, a projekt folyamata során és a programjaink megszervezésében a többit részben vagy egészében alkalmazhatjuk. A mesteri tapasztalat arra utal, hogy ténylegesen lehetőségünk van gyakorolni, élesíteni, sőt tökéletesíteni a képességeinket vagy az ismereteinket. Ahogy korábban már utaltam rá, ez feltételezi, hogy gyakorlati workshopokat szervezzünk ahelyett, hogy egyszerűen csak információkkal bombázzuk a résztvevőket. Továbbá figyelniük kell arra is, hogy a folyamat során már a korai szakaszban sikerélményekkel gazdagodjanak a résztvevők. A helyettesítő tapasztalat lényege más személyek meg-

figyelése, miközben ugyanolyan módon próbálják elérni céljaikat, mint mi, így szemtanúja lehetünk sikereiknek. Ez növeli a magabiztosságot abban, hogy a választott folyamat valóban működik és a kiválasztott célok igenis elérhetőek. Mindez úgy építhető be programjainkba, hogy a résztvevők számára olyan videókat vagy egyéb anyagokat mutatunk be, amelyek hasonló programok sikeréről szólnak. Jelentheti mindez vendégelőadók meghívását is, vagy látogatásokat olyan közösségekben, ahol sikeresen valósultak meg rezilienciát fejlesztő tevékenységek. A szóbeli meggyőzés egész egyszerűen annyit takar, hogy lehetőséget adunk a pozitív visszacsatolásra, így a résztvevők érzik, jó úton haladnak és rendelkeznek mindazon képességgel és a magabiztossággal, amelyre szükségük van céljuk eléréséhez. Ez sokkal inkább a résztvevőkkel való érintkezés módjáról szól; emlékeztető arra, hogy legyünk őszinték, de tartsuk fent a pozitivitásunkat. Az érzelmi és pszichológiai állapotokra nézve Bandura és Barbara Fredrickson azt találta, hogy bizonyos állapotok nem segítik az önbizalom fejlesztését (negativitás, stressz és feszültség), miközben pozitív érzelmek (öröm, humor, szórakozás) növelik bizalmunkat önmagunkban. Ennek tükröződnie kell a tevékenységek szervezésének módjában is.. Nem lehet célunk a hazugság, az őszintétlenség vagy a kockázatok háttérbeszorítása. Ugyanígy nem vehetjük semmibe a résztvevők félelmeit, mérgét, érzelmeit sem, viszont az összes rendezvény szervezésekor arra kell törekednünk, hogy maximalizáljuk a résztvevők pozitív érzéseit.

A reziliencia építése makro/rendszer szinten

A reziliencia fejleszthető lényegesen magasabb szintű struktúrákban, szervezetekben és rendszerekben is. Nem tudom, hogy közösségi projekteknél milyen mértékben tudunk ilyen szempontból eredményeket elérni (korlátozottan biztosan), de úgy gondolom, ettől függetlenül vannak olyan gyakorlatok és tapasztalatok, amelyek tanulságosak lehetnek számunkra. A DRIVER projekt által használt társadalmi szintű rezilienciát érintő definíciója szerint "az a képesség, amely ezen komplex, alkalmazkodó rendszer fenyegetettségeivel és zavarásokkal kapcsolatos megbirkózását biztosít-

ja.” Alapvetően a társadalmi szintű reziliencia magában foglalja a társadalom zavarással szemben támasztott ellenállási kísérleteit, amelynek célja a rendszer struktúrájának és funkcionalitásának megőrzése, valamint a rendszer helyreállítását, ha ez a stresszor időlegesen felülkerekedik az ellenálláson. Mind a társadalom ellenálló képessége és a helyreállítás függ a rendszerek redundanciájától, diverzitásától és teljesítményétől. A teljesítmény alatt itt egy meghatározott alrendszer hozzájárulását értjük a teljes egész funkcionalitásához (pl. a kritikus infrastruktúrák), melyben bármilyen zavar hatalmas hatással lehet a teljes rezilienciára. A diverzitás arra utal, hogy a rendszer egy funkciójának működőképessége nem függ kizárólag egy komponenstől. Jó példa erre, hogy egy társadalom jövedelemforrásai nem egyhangúak. Ha például egy tengerparti falu jövedelmének 90%-a a halászatból adódik, akkor egy olajszennyezés könnyen tönkretetheti annak gazdaságát, így ezt a falut nem tekinthetjük reziliensnek. Talán számunkra távolinak tűnik mindez, de alkalmazhatjuk úgy, hogy segítünk a közösségeknek a különböző eshetőségekre való felkészülésben, például veszélyhelyzeti tervezésük során, szem előtt tartva, hogy ne csak egy “A” tervük legyen. Gondoljunk csak arra, mi történik, ha valamiért nem tudnak hozzáférni a homok- és homokzsák depóniákhoz? A redundancia lényegében azt takarja, hogy az egyes funkciók ellátásához rendelkezésre állnak tartalék erőforrások, így ha az egyik komponens kiesik, annak szerepét átveheti egy másik. A különböző társadalmi funkciók kiépítésekor tudatosnak kell lennünk, és ügyelnünk a redundáns rendszerek kialakítására (pl. a különböző felelősségi köröket magukra vállaló önkéntesek helyettesítésére). Tehát fontos, hogy az egyes közösségek közötti, valamint a közösség és a hivatásos és nem hivatásos szervezetek közötti kapcsolatok ne egy-egy emberen múljanak. Mindezek újra fel fognak merülni, amikor megvizsgáljuk, hogyan lehet fejleszteni a közösségek rezilienciáját és bevezetjük a szempontok közé a makro/rendszer szintű faktorokat is.

A reziliencia fejlesztése az EU árvízi keretirányelv keretén belül

Santos és mtsai. (2014) vizsgálatai foglalkoznak az árvízi keretirányelvel (az Európai Parlament és a Tanács Irányelve az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről). Az árvízi keretirányelv egy egyszerű, de releváns lépést feltételez az árvízi kockázatokkal kapcsolatos kormányzati intézkedésekben, feltételezve, hogy az árvizek természetes jelenségek, melyeket nem lehet megelőzni, de a hatásaik csökkenthetők és mérsékelhetők, valamint az utóhatásaik is leküzdhetők. Figyelembe véve a céljait és rendelkezéseit, az Árvízi Keretirányelv képes hozzájárulni a reziliensebb közösségek kialakításához. (Santos és mtsai., 2014).

A közösségi reziliencia építése

A közösségi reziliencia fejlesztését célzó gyakorlati próbálkozások rendszerint ötvözik az egyéni és a magasabb szintet érintő intervenciókat. Az egyéni szinten a programok

rendszerint a humán tőke fejlesztésére fókuszálnak (pl. a közösségek tagjainak tudásának és képességének fejlesztése), míg makroszinten a legtöbb esetben a közösségekben belüli hálózatok fejlesztése, valamint a közösségek közötti és a közösségek hivatásos és nem hivatásos segítő szervezetekkel ápoltságainak fejlesztése áll a figyelem középpontjában. További gyakori makroszintű faktor a gazdasági erőforrások és infrastruktúrák területe. A legtöbb ugyan ezek közül túlmutat hatáskörünkön és lehetőségeinken, adódhatnak azonban olyan aspektusok, amelyeket érdemes figyelembe vennünk.

A közösségi reziliencia egyéni szintjét célzó intézkedések (a humán tőke)

A közösségek rezilienciáját fellendítő programok többségében ugyanazon módon célozták meg az egyének tudásának és képességének fejlesztését, mint ahogyan azt a korábbi fejezetekben kifejtettük. Goodman (1998) amellett érvel, hogy az összes többi erőforrás csak akkor hasznosulhat a közösség számára, ha annak tagjai rendelkeznek az azok alkalmazásához és effektív felhasználásához szükséges ismeretekkel és képességekkel. Egy igen gyakorlati példával élve: kevés értelme van a homokzsák-depóniák létrehozásának, ha a lakosság nincs tájékoztatva azok használatának módjáról.

Bajayo (2010) munkájában felvázolja azon átfogó képességeket, amelyek kulcsfontosságúak a közösségi reziliencia kiépítésében. Ide tartozik a kritikus gondolkodás, a rugalmasság és a problémamegoldás során mutatott kreativitás, a döntésképeség, a konfliktuskezelés, a forrásszerzés és védelem, a meggyőzőképesség és a közösségi feladatokban való együttműködés. Mindezek valóban létfontosságúak és foglalkoznunk kell velük a közösségi vezetőknek szóló workshopokon és a tevékenységek megszervezésekor. Mindazonáltal amellett érvelek, hogy a kezdeti közösségi workshopok során minderre ne szánjunk jelentős időt, nehogy elmulasszuk azokat a bázisképességeket, amelyek létfontosságúak az árvizekkel szembeni ellenálló képesség szempontjából.

A Vöröskereszt és Vörös Félhold Nemzetközi Szövetsége részt vett már több olyan programban, amelyek kifejezetten a közösségek természeti katasztrófákkal szembeni ellenálló képességét fejlesztették. (Ld.: CBDRR: Community Based Disaster Risk Reduction – Közösségi Központ Katasztrófa Kockázatcsökkentés). Ezen programok elemei az egyéni szintet célozzák, a human tőke fejlesztésével segítve a katasztrófából való helyreállást. Abból a feltételezésből indulnak ki, hogy az egészséges és megfelelő ismeretekkel bíró tagokkal rendelkező közösségek reziliensebbek. A programok gyakorlati megvalósítása során olyan ismeretek kerülnek átadásra, amelyek segítenek a résztvevőknek az elsősegélynyújtás, a károk felmérése, a vészjelző rendszerek megértése vagy éppenséggel veszélyhelyzeti tervek készítésében. Mindezek segítenek a

lakosok abban, hogy felkészüljenek egy katasztrófa potenciális zavaró hatásaira. Úgy vélem, nagyon hasonló munkát szükséges végeznünk, amely ötvözhető az RCRG-vel (Regional Community Resilience Group, Észak-Írország területi alapon szerveződő, többszereplős lakosságfelkészítési munkacsoportja) végzett korábbi munkánk során azonosított területekkel, azaz:

- a veszélyjelző rendszerek megértésével
- a tulajdon és ingatlanok védelmével kapcsolatos ismeretekkel
- a közösségi veszélyhelyzeti tervek elkészítésével
- homokzsákos bemutatók szervezésével
- elsősegélynyújtással
- a segítségkérés menetével
- a Komoly Játékokkal
- az érzelmi elsősegéllyel
- a vízjelző rendszerekkel
- vezetői képességekkel.

A közösségi reziliencia makro szintű elemeinek fejlesztése

A közösségi reziliencia makroszint felőli fejlesztése bonyolultabb lehet és több időt, erőforrást vehet igénybe, valamint túlmutathat a közösségi szintű kezdeményezéseken is. Azonban lehetőségünk adódhat munkánk keretében a terület áttekintésére és a kormányzat törekvéseinkről történő tájékoztatására. Pontosabban meghatározva át fogjuk tekinteni, hogyan lehet a különböző fizikai és gazdasági erőforrásokat, valamint a közösségek belső és külső kapcsolatait és a hatóságokkal ápolt kapcsolatát a közösségi reziliencia fejlesztésére felhasználni.

Fizikai erőforrások

Az IFRC munkája szerint a reziliens közösségek képesek hozzáférni a magasabb reziliencia elérését segítő erőforrásokhoz. Továbbá ezen erőforrások építése segíti a közösséget abban, hogy jobban ellen tudjanak állni a stresszoroknak. A megadott példa egy olyan nyilvános létesítmény, mely a kimenekítés során befogadóhelyként használható. Ez részben összecseng azzal a munkával, amit eddig az RCRG-vel közösen végeztünk (Brit Vöröskereszt – a szerk.), s noha ezeket az erőforrásokat nem építjük, segítünk a közösségeknek felismerni azokat.

További fizikai erőforrások, amelyek biztosításával vagy fejlesztésével foglalkozhatunk:

- menekülőcsomagok és azok tartalma,
- elsősegélykészletek,
- hozzáférés a homokzsákokhoz és a fóliákhoz.

Gazdasági erőforrások

Vitatható az a feltevés, hogy a gazdasági erőforrások külön vizsgálándóak-e vagy a fizikai erőforrások alá esnek-e, de számos program és modell külön vizsgálja őket. Norris és mtsai. (2008) tanulmányaikban amellet érvelnek, hogy a közösség, amelyik alkalmazkodásra képes (és így reziliens is), megfelelően erős gazdasági bázissal kell rendelkezzen, mely meghatározza azt is, hogy milyen erőforrásokhoz tud hozzáférni. Vita alapját képezheti, hogy társadalmunkban egy katasztrófahelyzet során mindenki ugyanazon erőforrásokhoz tud hozzáférni. Habár az erőforrások, amelyek előnyeit élvezzük, nemzetünk gazdaságának köszönhetőek, így amíg valaki nem rendelkezik né-

hány milliárddal, igen kevés hatással tud lenni minderre. Ahogy korábban már említésre került ebben a tanulmányban, minél sokszínűbb egy közösség jövedelmi szerkezete, annál reziliensebbnek tekinthető. Ugyanakkor tény, hogy mi is tehetetlenek vagyunk a gazdasági struktúrák diverzifikálása szempontjából.

Közösségen belüli kapcsolatok

A közösségi rezilienciával foglalkozó modellek szinte kivétel nélkül hangsúlyozzák a közösségek belső kapcsolatainak szorosságát. Ha egy közösség tagjai szorosan kötődnek egymáshoz, jobban alkalmasak és motiváltabbak egymás gyakorlati és érzelmi támogatására. Ez megfigyelhető egyúttal a Jobb szervezettségen és a megnövekedett társadalmi tőkén keresztül is.

Szervezettség

Az IFRC tapasztalata ezzel a jelenséggel kapcsolatban, hogy egy szervezettebb közösség belső kommunikációja jobb a problémák azonosítása és a prioritások felállítása során. A jobb szervezettség egyúttal lehetővé teszi a közösség tagjai számára, hogy megosszák egymással szükségleteiket és véleményüket, valamint alkalmassá teszi őket a teljes kockázatelemzésre, illetve a lehetőségek kiértékelésére is (Pfefferbaum (2005)). Így a továbbfejlesztett szervezettség jobb minőségű és gyakran gyorsabb cselekvéshez vezet a katasztrófák és az utánuk való helyreállítás során. A végső eleme az így továbbfejlesztett szervezettségnek az erős helyi vezetés, amely megszabja az irányokat és elősegíti a döntéshozást (Goodman és mtsai. 1998:262). Jobb, ha a vezetők természetes vagy demokratikus úton kerülnek ki közösségeikből, mert így nagyobb valószínűséggel rendelkeznek átfogóbb helyi ismerettel, valamint képesek a kollektív nézetek és érdekek érvényesítésére, mint ahogy legitimitásuk és így hatalmuk is nagyobb. (Tephra Report 2012).

Mindezen tényezők projektünkre gyakorolt hatásai nyilvánvalóak: támogatnunk, erősíteniünk kell a közösségeket abban, hogy felépítsék, vagy még inkább megszilárdítsák meglévő szervezeti struktúráikat. Habár elismerem, mindez nagy kérdés a rövid időkerettel rendelkező programunk szempontjából. Egy puhább megközelítést jelenthet, ha olyan információs estét szervezünk, amelyekre közösségfejlesztő szakembereket hívunk meg (esetleg egy, a jó gyakorlatokat híven képviselő közösség vezetőjét), akik segíthetnek a fejlesztéshez szükséges gondolatok elültetésében. Ezen felül a közösségi vezetői tréningek során az erős helyi vezetők képzése lenne a cél.

A közösségi reziliencia társadalmi tőke felől történő megerősítése

A közösségek szervezettségéhez kapcsolódik, ugyanakkor ettől elkülönítendő kérdéskört alkot a társadalmi tőke, vagy a fizikai és érzelmi támogatás jelensége, amely közösség tagjai közötti kapcsolatokról ered.

Landau (2007) valamint Norris és mtsai. (2008) szerint a közösségek belső összekapcsoltsága egy jelentős faktor, mely meghatározza a közösségen belüli információmegosztást, az erőforrások megosztását, támogatásul szolgál és egyedülálló módon segíti elő egy közösség önállóságát. Drury Társadalmi Identitás modellje a közösségi rezilienciáról (2012) mindezt kiegészíti a kollektív identitással, amely további előnyöket jelent a konszenzus elérésének nagyobb valószínűségén, cselekvések magasabb szervezettségén, valamint az altruizmus nagyobb szintjén keresztül. Az összetartóbb közösségek nagyobb eséllyel motiváltabbak is egymás megsegítésében.

Hogyan alakítsunk ki szorosabb kapcsolatot a közösségeken belül?

A magasabb társadalmi tőkének tulajdonított értékek miatt számos kutató hangsúlyozta a közösségeken belüli szoros kapcsolatok kialakításának fontosságát még az esetleges katasztrófák bekövetkezése előtt. (Bajayo, 2010; Norris és mtsai. 2008). Ezért most olyan módszerek felé fordítjuk figyelmünket, amelyek elősegíthetik ezen kapcsolatok szorosabbra fűzését. Korábban már foglalkoztunk a közösségek magasabb szervezettségével, most két új módszert mutatok be: a közösség érzékenységének kiépítését és a helyhez való kötődés kialakítását.

A közösségbe tartozás érzése meghatározható "közösség ügyei irányában mutatott nagyfokú érdeklődés, tisztelet és szolgálat mások irányába, a kapcsolódás érzése és a szükségletek beteljesedése" fogalmakkal. (Norris és mtsai. 2008). Landau és Weaver (2006) azt feltételezi, hogy a közösséghez való tartozás érzése (újja)építhető tagjai politikával, kultúrával és folklórral való összekapcsolásával. Kis kreativitással lehetőségünk van mindezeket beépíteni programjainkba. Például (a közösségi vezetők segítségével) összeköthetjük disszeminációs programjainkat a közösségek saját ünnepeivel, kulturális programjaival. Ehelyett vagy emellett megvalósíthatjuk ezt a kezdeti roadshow során is. Tovább lépve mindezt lehetőségnek tekinthetjük arra, hogy a közösségek részvételét ösztönözzük ezen rendezvények alatt a közösségfejlesztő szakemberek workshopokon felmerült tanácsaitól függően.

Hasonló módon növelhetjük a belső kapcsolatok erősségét azáltal, hogy erősítjük a közösségek tagjainak helyhez való kötődését. Miközben a közösséghez tartozás érzése az emberekhez, kultúrához, történelemhez, stb. való kapcsolódását jelenti, addig a helyhez való kötődés sokkal inkább a közösség fizikai teréhez, annak földrajzi helyéhez és építészetéhez kötődik. Sokan közülünk kötődünk azokhoz a helyekhez, ahol

élünk vagy dolgozunk, és ezen kötődésünket megosztjuk azokkal, akikkel együtt használjuk élettérként ezeket a helyeket. Ennek megfelelően a helyhez való kötődés kiemelhető a közösségi kapcsolatok erősítése során. Úgy vélem, mindezt helyi tájképek, jellegzetes épületek, valamint térképek promóciós anyagainkon történő használatával tudjuk hasznosítani.

Mielőtt áttérünk következő témánkra még egy fontos pontot említenék, a korábban létező kapcsolódások vitathatatlanul fontos mivoltát a közösség erőforrás-megosztásában, amely nem feltétlenül jelentős minden esetben. Drury társadalmi identitás modellje rámutat arra, hogy a lelki alapon szerveződő csoportok spontán módon is kialakulhatnak (katasztrófa)helyzetekben. Emberek, akik azonos sorson osztoznak (pl. áradás áldozatai), összejöhetnek és érezve a közös identitásukat kapcsolódások alakulhatnak ki közöttük. Ezek jellegükben nagyon hasonlóak lehetnek a közösségekben korábban létező kötelékekhez és ugyanúgy következményük lehet az altruizmus. Mindezzel kapcsolatban csupán annyi aggályom van, hogy egy áradás során előfordulhat közösség egyes tagjainak károsulttá válása, míg mások nem válnak érintetté. Optimális esetben azt szeretnénk, hogy az egész közösség összefogjon és tagjai segítsék egymást, ezért nem számolhatunk ezzel a megközelítéssel (természetesen lehet, hogy tévedek, és John Drury-nek van tudomása olyan mechanizmusokról, melyekről nekem nincs). (Ilyen, főleg a károsultakat érintő belső összefogásra a 2013-as Dunai Árvizet követően Magyarországon is több példát láthattunk – a szerk.)

Kapcsolat különböző közösségek között

Logikusnak tűnik számomra, s hangsúlyoznom kell, ezek a saját gondolataim, hogy a közösségek között fennálló kapcsolatoknak jelentős hatása van azok rezilienciájára, és azok a kapcsolatoknak köszönhetően különböző előnyökhöz jutnak erőforrásaik megosztásával. Úgy vélem, kapcsolatok létesítése különböző közösségek (közösségi csoportok) között nemcsak a jó gyakorlatok és tapasztalatok megosztását eredményezi, de akár érzelmi és fizikai segítségnyújtást is eredményezhet. (Jó példa erre a 2013-as dunai árvizet követő testvérvárosi kapcsolatokon keresztül az érintett településekre érkező önkéntesek és adományok esete. – a szerk.)

A közösség kapcsolata a hatóságokkal és segítő szervezetekkel

Az IFRC meghatározása szerint a reziliens közösségek képesek hozzáférni a külső ügynökségek által biztosított technikai segítséghez és egyéb támogatásokhoz. Ehhez a közösségeknek ismerniük kell a segítségnyújtás rendszerét és tisztában kell lenniük azzal, kitől és milyen segítséget kaphatnak, valamint azzal is, hogyan tudnak hozzáférni ezekhez a támogatásokhoz.

Egy kiemelkedően fontos eleme az ilyen kapcsolatok kiépítésének a bizalom. (Norris és mtsai. 2008; McCullough 2003). A közösségeknek bízniuk kell az információban, amelyet ezektől a segítő ügynökségektől kapnak. Ez nem azt jelenti, hogy ezeknek az ügynökségeknek biztosítaniuk kell minden olyan segítséget, amit a közösségek kérnek tőlük, inkább arról van szó, hogy a kapcsolatuk őszinteségen alapuljon, emellett legyen konzisztens és transzparens. Programunkban az RCRG és a DARD, a veszélyhelyzetkezelő szervezetek bemutatása, valamint kapcsolatok ápolására és a bizalom építésére alkalmas tevékenységek jöhetnek szóba. (Magyar kontextusban a védelmi igazgatás rendszerének bemutatása, az általános katasztrófavédelmi ismeretek átadása, a biztosításról és a Wesselényi Alapról szóló információk átadása hasonló tevékenységek jöhetnek szóba. – a szerk.)

További folyamatok és strukturális kérdések a közösségi reziliencia fejlesztésével kapcsolatban

Ahogy a reziliencia fejlesztésével kapcsolatban a korábbiakban számtalan faktor felmerült, arra is találunk útmutatást, hogyan hajtsuk végre a közösségek számára szervezett programjainkat. Általánosságban véve az újonnan létrehozott struktúráknak redundánsnak, diverznek és gyorsan alkalmazhatónak kell lenniük. (Norris és mtsai. 2008) (Ld. fentebb a makroszintű reziliencia fejlesztéséről szóló szakaszt). Ezen felül a legfontosabb szem előtt tartani, hogy bármilyen rezilienciával foglalkozó programnak a közösség kollektív hatékonyságát kell céloznia, s lehetővé kell tenni annak legmagasabb szintű bevonását, részvételét.

Tételezzük fel, van egy ideális lehetőségünk arra, hogy a közösség tagjainak lehető legszélesebb körű bevonásával alakítsuk ki az ő rezilienciájukat fejlesztő programunkat. Lehetőséget kell teremtenünk a hangjuk hallatására, valamint a róluk szóló döntésekben biztosítanunk kell számukra az aktív jelenlétet. A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a felülről lefelé építkező és kényszerrel levezényelt programokat a közösségek figyelmen kívül hagyják. (Longstaff, 2005). Ezt ellensúlyozva megállapítható az is, hogy azok a programok, amelyek engedik, bátorítják a részvételt és valódi bevonást biztosítanak, az eredmények és a fenntarthatóság szempontjából a legeredményesebbek. (Landau & Weaver, 2006)

Összefoglalás és ajánlások

Habár nincsen elfogadott, sztenderd definíció a rezilienciáról, számos közös vonást fedezhetünk fel a különböző meghatározásokban. A definíciók többségében egyeznek abban, hogy a reziliencia lényege ellenállni vagy helyreállni egy zavaró vagy stresszt kiváltó esemény alatt és azt követően. Ha megvizsgáljuk a koncepciókat kicsit közelebbről, határozott különbségeket fedezhetünk fel különösen annak különböző

szintekre történő alkalmazásakor. Habár számos kutató vitatkozik azon, hogy a közösségi reziliencia teljesen elkülönítendő-e az egyéni rezilienciától, a legtöbb gyakorlati szakember az egyéni rezilienciát érintő intervenciókon keresztül próbálja elérni a magasabb fokú közösségi ellenálló képességet. A területen végzett irodalomelemzés számos különböző faktort azonosított, amelyek a közösségi reziliencia fejlesztését szolgáló programok alapját képezhetik, ide értve: a pszichológiai képességek fejlesztését, a human tőke növelését, a fizikai és gazdasági erőforrások bővítését, a közösségen belüli és a közösségek közötti kapcsolatok fejlesztését valamint a segítségnyújtó szervezetekkel való kapcsolat építését.

Miközben tudjuk, hogy programjaink során nem tudjuk az összes faktort figyelembe venni, azonosítottam néhány lehetőséget tevékenységeink számára:

Pszichológiai képességek (remény, optimizmus és én-hatékonyság)

- Adjunk lehetőséget a közösségeknek, hogy meghatározzák saját ellenálló képességgel kapcsolatos céljait.
- Tegyük lehetővé a lehető legnagyobb döntési kompetenciát abban, hogy mindezt hogyan érhetik el (workshop-ok közötti választás, stb.).
- Mutassunk be példákat arra, hogy a programok és azok elemei működőképesek, eredményesek.
- Mutassunk be videókat és egyéb promóciós anyagokat hasonló projektek sikeréről, hívjunk meg vendégelőadókat más sikeres programokból vagy szervezzünk látogatásokat eredményes közösségekhez.
- Adjunk lehetőséget a résztvevőknek arra, hogy gyakorolhassák és tökéletesíthessék ismereteiket.
- Lehetőség szerint workshopjaink gyakorlati megközelítésben kerüljenek megrendezésre, s kerüljük a résztvevők információkkal való bombázását.
- Építsünk be korai sikerélményeket lehetővé tevő elemeket programjainkba.
- Biztosítsunk lehetőséget a pozitív visszacsatolásra és jelezzünk vissza a résztvevőknek, jó úton haladnak, építsük magabiztosságukat.
- Lehetőleg célozzunk meg minden szintet, és maximalizáljuk a résztvevők pozitív érzéseit.

Humán tőke (tudás, képességek, készségek)

- Biztosítsunk gyakorlati programokat a tudás és készségek fejlesztésére, melyek lehetővé teszik a közösségek jobb felkészültségét, ide értve:
  - o korai jelző és riasztó rendszerek megértését
  - o a tulajdon és ingatlanok védelmét
  - o közösségi veszélyhelyzeti tervek készítését
  - o homokzsák használatát
  - o elsősegélynyújtást
  - o segítség kérését (segélyhívás)
  - o komoly játékok használatát
  - o érzelmi elsősegélynyújtás, pszichoszociális segítségnyújtás ismereteit
  - o vízjelző rendszerekkel kapcsolatos ismereteket
  - o vezetői készségeket

Fizikai erőforrások

- A közösségek segítése kimenekítési helyszínek megtalálásában (*Magyar kontextusban inkább: közösségek megismertetése a települések veszélyhelyzeti terveivel - a szerk.*)
- Eszközök kiosztása:
  - o menekülőcsomagok
  - o elsősegélynyújtó csomagok
- Községek segítése homokzsákokhoz és egyéb eszközökhöz való hozzáférésben (*Magyar kontextusban kevésbé jelentős – a szerk.*)

Összekötöttség (szervezetek, társadalmi tőke, kapcsolódási pontok építése)

- információs estek szervezése közösségfejlesztő szakemberekkel (esetleg jó példa állítható közösségek képviselőivel)
- vezetői tréning helyi vezetők számára, hogy fejleszthessék szerepköreiket

- a közösség érzékenységének fejlesztése:
  - o a záró és kezdeti rendezvények nagyobb ünnepekbe való beépítésével;
  - o a közösségek bátorítása és segítése által, hogy több szerepet tudjanak vállalni saját történelmi vagy kulturális rendezvényeikben, ill. egyéb a workshopokon azonosított módon
- a helyhez való kötődés kialakulásának segítése a helyi tájképek, látnivalók és térképek workshopokon történő használatával és saját promóciós anyagainkba való integrálásával
- olyan rendezvények szervezése, amelyek során a különböző közösségek tagjai érintkezhetnek egymással, így kialakítva a kapcsolatot közöttük (pl. vezetői tréning, konferencia).
- továbbá meg kellene találni azokat a lehetőségeket, amelyek által ezen közösségek közötti kapcsolatok még strukturáltabbakká és fenntarthatóbbakká válhatnak (évi egy találkozó, emlékeztetők tartása, stb.)
- Rendezvények szervezése a közösségek számára, amelyeken megismerhetik a különböző veszélyhelyzetkezelési szervezeteket és fejleszthetik a hozzájuk fűzött bizalmukat.

A CATALYST projekt (www.catalyst-project.eu) által javasolt közösségi alapú projekt-elemek az alábbiak:

- Intézményi és kulturális analízis – nemzeti és helyi önkormányzati intézetek vizsgálata a jelenlegi katasztrófakockázat-csökkentési kormányzás tekintetében;
- Kulturális analízis – a katasztrófakockázat-csökkentés és az éghajlatváltozás helyi megítélése, érzékelése;
- Veszélyek feltérképezése – a meglévő veszélyforrások azonosítása a vizsgálati területen;
- Kapacitáselemzés – az alkalmazkodást segítő képességek vizsgálata az adott területen;

Irodalomjegyzék

Bajayo R. Building community resilience to climate change through public health planning. *Health Promotion Journal of Australia*. 2012;23(1):30-6.

Bajayo R. *Community Resilience: A Literature Review and Public Health Planning Framework*. La Trobe University; 2010.

Cutter SL, Burton CG, Emrich CT. Disaster resilience indicators for benchmarking baseline conditions. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*. 2010;7(1).

Drury, J. (2012). Collective resilience in mass emergencies and disasters: A social identity model. In J. Jetten, C. Haslam, & S. A. Haslam (Eds.), *The social cure: Identity, health and well-being*. (pp. 195-215). Hove, UK: Psychology Press.

dos Santos, PP, Reis, E and Tavares, AO 2014. Flood risk governance towards resilient communities: opportunities within the implementation of the Floods Directive in Portugal. ANDROID Residential Doctoral School, September 2014. Paper 13 p 140-149. www.disaster-resilience.net

Goodman, R.M., Speers, M.A., McLeroy, K. et al.(1998). Identifying and defining the dimensions of community capacity to provide a basis for measurement. *Health Education & Behavior*, 25, 258 ±278.

IFRC Framework for Community Resilience. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Geneva, 2014.

Landau, J. (2007). Enhancing resilience: Families and communities as agents for change. *Family Process*, 46, 351–365

Landau J, Weaver AM. The LINC model of family and community resilience: New approaches to disaster response. *Journal of Family and Consumer Sciences* 2006;98(2):11-14.

Longstaff, P. (2005). *Security, resilience, and communication in unpredictable environments such as terrorism, natural disasters, and complex technology*. Author, Syracuse, New York.

Longstaff, Patricia H., Nicholas J. Armstrong, Keli Perrin, Whitney M. Parker, Matthew A. Hidek. "Building Resilient Communities: A Preliminary Framework for Assessment." *Homeland Security Affairs* 6.3 (2010): 1-23.

Luthans, F., Vogelgesang, G.R., & Lester, P.B. (2006). Developing the psychological capital of resiliency. *Human Resource Development Review*, 5, 25-44. doi: 10.1177/1534484305285335

Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *American Journal of Community Psychology*, 41(1-2), 127-150.

Manyena, S. B. (2006) 'The concept of resilience revisited', *Disasters*, 30(4): 433-450. *Disasters Journal*. Overseas Development Institute: London

Paton, D., & Johnston, D. (2001). Disasters and communities: Vulnerability, resilience, and preparedness. *Disaster Prevention and Management*, 10, 270-277.

Pfefferbaum, B. J., Reissman, D. B., Pfefferbaum, R. L., Klomp, R. W., & Gurwitch, R. H. (2005). Building resilience to mass trauma events. In L. S. Doll, S. E. Bonzo, J. A. Mercy & D. A. Sleet (Eds.), *Handbook on injury and violence prevention interventions*. New York: Kluwer Academic Publishers.

Pfefferbaum, B., Reissman, D., Pfefferbaum, R., Klomp, R., & Gurwitch, R. (2005). Building resilience to mass trauma events. In L. Doll, S. Bonzo, J. Mercy, & D. Sleet (Eds.), *Handbook on injury and violence prevention interventions*. Kluwer Academic Publishers, New York."

Schelfaut, K, Pannemans, B, van der Craats, I, Krykow, J, Mysiak, J and Cools, J. 2011. Bringing flood resilience into practice: The FREEMAN project. *Environmental Science & Policy*, 14: 825-833.

TEPHRA Community Resilience: case studies from the Canterbury earthquakes. Volume 23, November 2012

United Nations 2005 *Hyogo Framework for Action 2005-2015*. International Strategy for Disaster Risk Reduction, Available from: <http://www.unisdr.org>. 3 September 2009.

United Nations 2014. Campaign *Making Cities Resilient*. Available from: <http://www.unisdr.org/campaign/resilientcities> . 20 January 2014.

WB 2013 *Urban resilience and World Bank Investments*. Urban and Disaster Risk Management Department of the World Bank. Available from: <http://documents.Worldbank.org>. 15 April 2014.

Williams, R. (2007). The psychosocial consequences for children of mass violence, terrorism and disasters. *International Review of Psychiatry*, 19, 263 –277.

A közösségi reziliencia koncepciója Magyarországon

Molnár András*

* Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola , Pécsi Tudományegyetem,
Közgazdaságtudományi Kar

Bevezetés

A (természeti) katasztrófák száma az elmúlt évtizedekben látványosan megnövekedett. (EMDAT, 2014) Az időjárási eseményekből származó veszélyhelyzetek gyakoriságának és súlyosságának növekedése vélhetően a jövőben tovább folytatódik, ezzel komoly kihívás elé állítva a különböző közösségeket, társadalmakat, nemzetgazdaságokat. (IPCC 2012) A 2006-os Stern-jelentés publikálását követően közismertté vált, hogy az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás a világgazdaság egyik legfontosabb kihívása. (Stern 2006) Az alkalmazkodással kapcsolatban két, egymással komplementer fogalom terjedt el, a sérülékenység és a reziliencia, utóbbi az egyes zavaró hatásokkal szembeni ellenálló-képességet írja le. A reziliencia fogalma azokat az egyéni és közösségi alkalmazkodási képességeket jelöli, amelyek egy potenciálisan bekövetkező kártétel létrejöttét megakadályozzák – ez a fogalom értelmezhető egyéni, családi, közösségi, piaci vagy makroökonómiai szinten is. (Rose 2004) A területi különbségek – legyenek azok természetföldrajzi eredetűek, gazdasági mechanizmusokból adódóak vagy társadalmiak – megjelennek katasztrófákkal szemben tanúsított ellenálló-képesség különbségében is. (Cutter és mtsai. 2014)

A reziliencia fogalma és használata körül kialakult tudományos diskurzus

A fogalom és szerepe a nemzetközi tudományos és szakmai publikációkban

A természeti katasztrófák számának és hevesységének növekedése a különböző időjárási események következtében létrejövő gazdasági károk mértékének növekedésével jártak. Ugyan a károk mértéke évről-évre változó és igen széles térbeli különbségek figyelhetőek meg, az IPCC jelentése szerint magas az egyetértés afelől, hogy az időjárási eseményekből eredő gazdasági károk növekedtek és várhatóan növekedni fognak. (IPCC 2012) Érthető tehát, hogy mind a különböző nemzetek és azok szövetségei figyelmet kívánnak fordítani a keletkező gazdasági károk és emberi veszteségek megelőzésére. Az egyik legjelentősebb lépést ebbe az irányba a 2005-ös évben az ENSZ tagállamai által elfogadott 10 éves időtávra szóló Hyogo Cselekvési Keretrendszer jelentette. A Keretrendszer célja, hogy a részes országokban minden létező szinten fejlődjön a biztonság kultúrája valamint a dokumentummal nemzetközi szakmapolitikai kulcsszóvá emelt reziliencia. A keretrendszer a célok mellett elvi iránymutatást biztosít az államok számára a helyi közösségeket célzó intézkedések és az azokat támogató jogszabályok meghozatalában. (Zhou és mtsai. 2014)

Az elmúlt évtizedekben a reziliencia kutatása a katasztrófa-tudomány és a kapcsolódó diszciplínák feltörekvő részévé vált, az ENSZ Hyogo Cselekvési Keretrendszer 2005-ös elfogadása óta pedig mondhatni uralkodó szerepet tölt be. Ez a nehezen meghatá-

rozható és megfoghatatlan fogalom ennek következtében eltérő elképzelések és definíciók formájában jelent meg a tudományos közlésekben. A kifejezés mondhatni divatossá vált az érintett tudományágakban és a szakmapolitikai anyagokban, az eltérő megközelítések pedig nüansznai különbségekkel egy nehezen átlátható poliszémiát hoztak létre. A korábban hivatkozott Manyena egy másik publikációjában tucatnyi példát gyűjtött össze a gyakorlatban és a kutatásokban fellelhető definíciók közül, amelyeket különböző módszerekkel elemzett. (Manyena 2006) Ahogy a későbbiekben látni fogjuk, a magyar nyelv használói számára további kihívásokat jelent a fogalom használata.

Miközben hazánkban a fogalomhasználat ritka, és a kérdés komplex társadalmi megközelítése igencsak szórványos, addig a korábbi bekezdésekben kifejtetteknek megfelelően a nemzetközi szakirodalom a fogalom túlzott használatával küzd és a kutatók egy része a különböző publikációkban fellelhető jelentéstartalmának elemzésével a reziliencia definiálására fókuszál. Manyena (2006, 2014) kiterjedt fejezetekben foglalkozik a fogalmak jelentésével és azok különbségeivel, míg Reghezza-Zitt és mtsai. (2012) gyakorlati oldalról közelítik a kérdést és bemutatják, milyen helyzetekben feltételezhető a fogalom használatának helytállósága és milyen esetekben nem javasolt az. Munkájukban ismertetik a különböző reziliencia-fogalmakat és rávilágítanak arra is, vannak olyan szerzők, akik ugyan nem használják, mégis azt kutatják. Kiindulási pontjuk, hogy a reziliencia fogalma egy „buzzword” lett, egy olyan kulcsszó, aminek különböző jelentései vannak, és amelyet ugyanolyan előszeretettel használnak a különböző szerzők és a szakpolitikák, mint más divatos hívószavakat (pl. fenntarthatóság). A szerzők felhívják a figyelmet arra hogy ha a reziliencia kifejezését megfelelően kívánjuk használni, észben kell tartani munkánk során a különböző felhasználások elvi tartalmát és esetleges belső ellentmondásait. (Reghezza-Zitt és mtsai. 2012) A fogalommal kapcsolatos nemzetközi diszkurzív tér összefoglalása kiadványunk előző fejezetében mélységeiben kifejtésre került. A megállapítások és javaslatok hazai alkalmazása felé tekintve izgalmas kérdésként merül fel a magyar nyelvű tudományos közösség viszonyulása vizsgálati fogalmunkhoz.

A reziliencia fogalma a hazai irodalomban

A nemzetközi figyelem ellenére a hazai katasztrófa-tudományok, valamint a közigazgatás és a közgazdaságtan publikációiban igen kis figyelmet kapott a fogalom. Ezen megállapítást alátámasztja, hogy az akademai.com keresőjében szinte kizárólag pszichológiai, orvostudományi és biológiai területek publikációit adja eredményül, az MTMT és a MATARKA szolgáltatását használva sem juthatunk ettől jelentősen eltérő következtetésre. A fogalom magyar megfelelőjeként a tárgyalt diszciplínákban igen gyakran az ellenálló képesség vagy rugalmas alkalmazkodóképesség kifejezéseket

használják a szerzők – ld. pl. Faragó 2011. Az, hogy helyes-e az eredeti kifejezés magyar megfelelőjeként kezelni a fentieket külön részkutatás tárgyát képezheti. (Megj.: a magyar szinonimának tekintett szavak használata az eredeti kifejezés alkalmazásakor sok esetben magyarázkodásra kényszeríti a kutatót, melyet magam is tapasztaltam, mivel a reziliencia kifejezést a hazai akadémiai körökben főleg ökológiai és pszichológiai jelentésével alkalmazzák.) A kifejezés elkerülése a gyakorlat és a szakmapolitika oldaláról is jelentkezik: a jogszabálytárak keresései szerint a hatályos jogszabályok közül egyetlen dokumentum főszövegében sem lelhető fel a reziliencia kifejezés. A mellékletek között keresve találhatunk rá a 2013-ban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiára, amely a reziliencia kifejezést az ellenálló képesség szinonimájaként említi az éghajlati adaptációval kapcsolatban. „A Keretstratégia átfogó célja az alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az alkalmazkodás célja pedig, hogy növelje a természeti/társadalmi/gazdasági rendszerek ellenálló-képességét (reziliencia) az éghajlatváltozás jövőbeli hatásai ellen.” (NFFT 2013, p.66) Bár az idézet szövegezése alapján a 188 oldalas keretstratégia egészének átfogó célja természeti értékeink valamint társadalmunk és gazdaságunk rezilienciájának fejlesztése, a fogalom csupán egy pontban és az összesítő táblázatokban jelenik meg. Az alkalmazkodóképesség növelésével és a sérülékenység csökkentésével központi helyen foglalkozik a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia mindkét változata is. ((MOGY) 2015)

A szakmapolitikai dokumentumok megvizsgálása során arra a megállapításra jutottam, hogy a katasztrófavédelemről szóló törvény, amely sarkalatos törvényként a hazánkban dolgozó gyakorlati szakemberek munkájának alapját képezi, sem a reziliencia, sem annak magyar nyelvű publikációkban alkalmazott megfelelőit nem tartalmazza, ugyanakkor a törvény létrehozásakor figyelembe vették a Hyogo Cselekvési Keretrendet, így a törvény rendelkezései kimondatlanul is a reziliencia fejlesztését szolgálják. Mivel a kapcsolódó diszciplínák és szakmapolitikai anyagok kerülnek a reziliencia szó használatát, és nem konzekvensek annak magyar nyelvű megfeleltetése szempontjából, számos esetben azt a pszichológiai vagy ökológiai jelentésével kötik össze, megállapítható, hogy a hazai tudományos életben fogalom vizsgálata részben új területet képez.

Részben új csupán, mivel a lakossági és társadalmi aspektust – a reziliencia fogalmának mellőzésével – különböző szerzők már tárgyalták. A hazai katasztrófatudományokban kiterjedt irodalma van a lakosság ismereteinek fejlesztését célzó koncepcióknak és gyakorlati megvalósításoknak, a hagyományos polgári védelmi nomenklatúra szerinti lakosságfelkészítésnek. Kiadványunk a reziliencia fogalmának megértését segítő fejezetében Lee Devaney ismertette, hogy a közösségi reziliencia fejlesztésének egyik módja a lakosok ismereteinek (humán tőkájének) bővítése. Ez pedig egyik klasszikus Polgári Védelmi feladat, amely a Katasztrófavédelmi Törvényben

is hangsúlyos helyen szerepel. Ez alátámasztja azt a korábbi kijelentést, miszerint a törvény kimondatlanul a reziliencia fejlesztését szolgálja.

A polgári védelmi terület irodalmából fontos kiemelnem Veresné Hornyacsek Júlia a lakosságfelkészítés koncepcióját érintő és a polgári védelmi ismeretek pedagógiájában végzett munkáját (pl. Veresné Hornyacsek 2004; Hornyacsek 2011b), valamint a lakosság „önvédelmi képessége növelése” érdekében végzett kitekintéseit (Hornyacsek 2008; Hornyacsek & Hülvely 2009). Hornyacsek Júlia tudományos és szakmai munkájának fontos aggregátuma A Települési Védelmi Képességek a katasztrófa-kihívások tükrében c. könyv, amelyben többször felhívja a figyelmet a lakosságfelkészítés, az ismeretátadás és a közoktatás szerepére. Könyvében külön alfejezetben foglalkozik a megfelelő felkészítési rendszer kialakításával, amelyre korábbi publikációihoz hasonlóan konkrét tartalmi és koncepcionális javaslatot is tesz. Kijelenti: „...a települések védelmi képességeinek egyik fontos területe ... a település lakosságának, dolgozóinak, tanulóinak polgári-, tűz- és katasztrófavédelmi oktatása. A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének alapvető ismereteiről még nincs egységes álláspont a védelmi szférában, mindenki mást próbál „beleérteni”. Ezek az ismeretek segítik az érintettek önmentési képességeinek kialakítását, ezáltal sikeresen menthetik önmagukat, társaikat és az anyagi javaikat.” (Hornyacsek 2011a, p.79) Az idézett szövegrészből láthatjuk, hogy a szerző voltaképpen a közösségi reziliencia fejlesztésének szükségességét tárgyalja művében. A szerző további irodalmakban foglalkozik még az egyházak, mint társadalmi szervezetek szerepével az árvízvédelemben (Hornyacsek & Petró 2012) valamint ismerteti a legnagyobb humanitárius szervezet társadalmi-llelki támogató programját is (Sáfár & Hornyacsek 2011). Mindezen munkák kapcsolhatóak a korábban ismertetett közösségi reziliencia koncepciójához, így őket a közösségi rezilienciával kapcsolatos hazai irodalom fontos részének lehet tekinteni.

A kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos ismeretekre fókuszáló, szintén a reziliencia témájához kapcsolódó munkát végzett Bonnyai Tünde. (Bonnyai 2013; Bonnyai 2014) A szerző a Hadmérnökben megjelent cikkében ismerteti: „... a védekezés elsősorban nem a lakosság feladata, de a túlélés (átvészelés) záloga a megfelelő magatartási formák alkalmazásában rejlik, amelyet a felkészítések során biztosított információk birtokában vagyunk képesek elsajátítani.” (Bonnyai 2013, p.61)

A jelen alfejezetben bemutatott (és további, nem ismertetett) irodalmak elolvasása során mélyebb ismereteket szerezhethetünk a hazai polgári védelmi szakmaterület által alkalmazott szemléletről és nomenklatúráról valamint a hazai rezilienciát fejlesztő-támogató rendszerekről, amelyet jól mutat Bonnyai (2013) munkájából származó idézet, valamint Hornyacsek (2011a) lakosságfelkészítésre vonatkozó idézete. Bonnyai idézett megállapításából levonható következtetésként, hogy a publikáció szemlélet-

ben a közösség nem elsődleges szereplője a katasztrófák elleni védekezésnek, ellenben Hornyacsek felhívja a figyelmet a lakosság belső erőforrásait fejlesztő koncepció hiányára (vagyis a közösségi reziliencia alapú koncepció hiányára). Mindezek, valamint a fogalom szakpolitikai anyagokban megfigyelhető hiánya a közösségi reziliencia vizsgálatának hazai újszerűségéről árulkodik.

Gazdag forrásanyagot jelent a Sebezhetőség és adaptáció – a reziliencia esélyei c. tanulmánykötet, amely Tamás Pál és Bulla Miklós szerkesztésében jelent meg 2011-ben az MTA Szociológiai Kutatóintézetnek köszönhetően. Bulla Miklós a tanulmánykötet első tanulmányában vezeti be a fogalmat, amelyben felhívja a figyelmet arra, hogy az más tudományterületeken már használatos, azonban társadalmi, gazdasági vonatkozásainak vizsgálata „újdonságot jelent(het)”. Publikációjában a rezilienciát a társadalmi/gazdasági rendszerek egy tulajdonságaként ismerteti, amely elfogadni (abszorbeálni), sőt hasznosítani tudja a külső zavaró hatásokat és képes megtartani eredendő struktúráját minőségi változások nélkül. Bulla mindezzel a témával való tudományos és szakmai munka indokoltságát, fontosságát igazolja, miközben bemutatja a Meadows jelentések fenntarthatóságról alkotott felfogására történő értelmezést is. Hosszas gondolatmenetben ismerteti, hogy a fenntarthatóság fogalmának különbségeit, végül arra a megállapításra jut, a jövő eseményeinek bizonytalansága és a jelenleg zajló társadalmi és gazdasági folyamatok a különböző rendszerek (természeti, gazdasági, kulturális) diverzitásának csökkenésével jár – amely a rezilienciát csökkenti. Bulla ebben látja az okát annak, hogy szükséges a reziliencia fogalmának társadalomtudományi-gazdasági kiterjesztése, szükséges, hogy túllépjünk a hagyományos ökológiai fogalomhasználaton. Értelmezésében a fogalom tartalma bővebb, komplexebb: „az előrelátás képessége, az, hogy integrált terveket, forgatókönyveket tud készíteni a természeti környezet és a társadalom (civilizáció) együtt működésére, kölcsönhatásai elemzésére, (és így) veszélyei minimalizálására, várható következményei előnyösebbé tételére. Az ilyen rendszernek tehát nem szerkezete változatlan újjáépítésének képességét kell megőriznie, hanem azt, hogy „megtanulja” a változásokhoz való alkalmazkodást. Azt a képességét őrizzze meg, hogy új, a hátrányok (következményeinek) csökkentését, egyszerre az előnyök fölismerését és alkalmazását támogató működési szabályokat, ellenőrzési, visszacsatolási szervezeteket tud létrehozni.”(Bulla 2011, p.24) Ezzel lényegében megteremti a fenntarthatóság és a reziliencia közötti kapcsolatot, amellyel korábban már találkoztunk a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiában. Az érzelmi és a közösségi reziliencia fogalmainak összekapcsolását kísérli meg V. Komlósi és Richter, tanulmányukban a 2010-es vörösiszap katasztrófa hatásai-val foglalkoznak. (V. Komlósi & Richter 2015)

A téma szempontjából fontos előrelépést jelenthet a Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2015 októberében egy konferencián elhangzott bejelentése, amely szerint a „reziliencia

kutatása tervezetten beindul” az intézmény falai között. Janza Frigyes a vörösiszap katasztrófa évfordulóján az MTA Természettudományi Kutatóközpontjában tartott előadásában a társadalmi tapasztalatokról szólva említette a jövőbeni kutatások beindítását és az „elviselő és regenerálódó képesség” kifejezést használta. (Janza 2015)

A rezilienciával kapcsolatos hazai diskurzusból levonható következtetések

Az előzőekben bemutatott irodalmak jelentőségét abban vélem felfedezni, hogy bemutatják a vizsgálatom tárgyát képező fogalom jelentése körüli polémiát, amely annak tudományágak közötti használatából ered, melyet a külföldi szakmapolitika által történő gyakori használat tovább mélyít.

A hazai szakirodalom elemzése után néhány négy fontos következtetést vontam le:

1. Bár a reziliencia fogalma nem épült még be mélyen a tudományos és szakmai körök fogalomhasználatába, fogalmát több szerző érinti munkájában. A reziliencia komplex társadalmi-gazdasági aspektusának kutatása újszerű területet jelent, amely a jövőben várhatóan egyre fontosabbá válik;
2. A hazai katasztrófa-tudomány jellemzően polgári védelmi és védelmi igazgatási kérdésekkel foglalkozik (ennek jelentősége tovább tanulmányozható);
3. A hazai publikációk jelentős része ebből adódóan a lakosságot inkább kezelendő és oktató tényezőként, és nem társadalomként, entitásként említi, vizsgálja;
4. A hazai gyakorlatban (jogszabályi környezetben és a hatóságok munkájában) a lakosságfelkészítés centralizált tevékenységként jelenik meg, amely ugyan alaptevékenysége a polgári védelemnek, azonban a megvalósításhoz hiányzik a magas szinten tervezett stratégia és az implementáláshoz szükséges erőforrások minimálisak.

A fenti megállapítások lehetőséget adnak további kutatási területek és javaslatok azonosítására, megfogalmazására. Emellett látható az is, hogy a közösségi reziliencia fejlesztésével kapcsolatos kezdeményezések hiánypótlóak.

Hivatkozásjegyzék

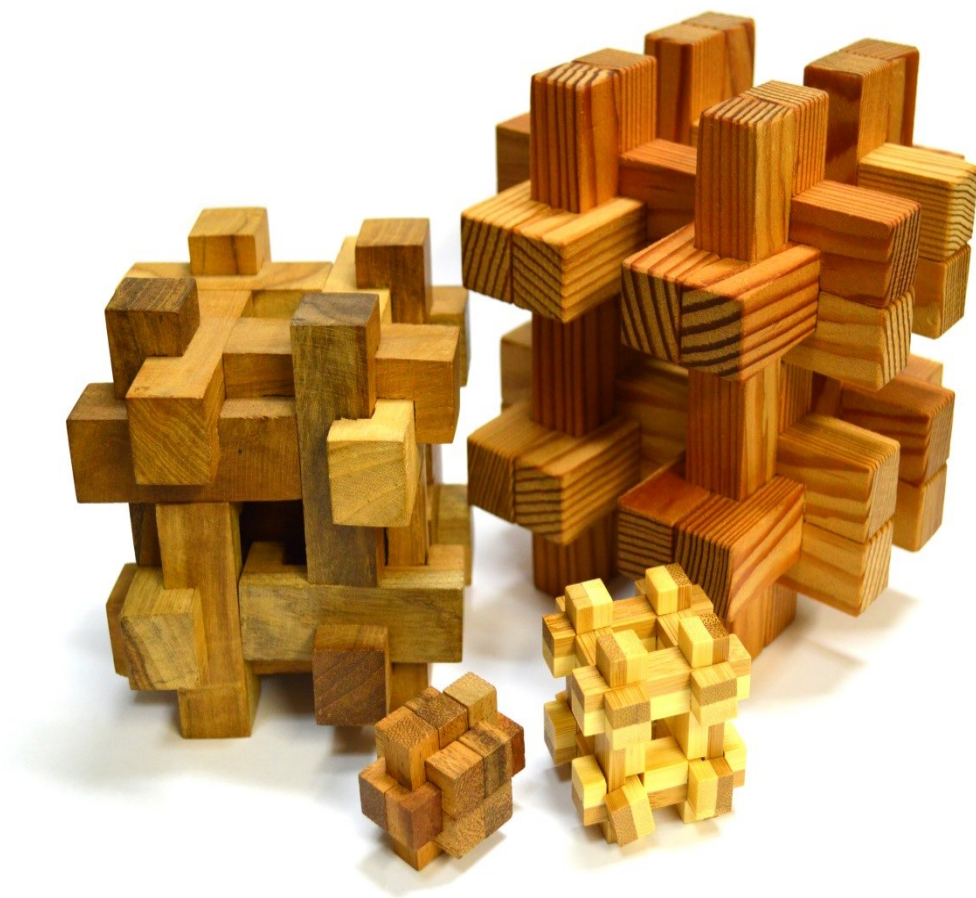
- (MOGY), M.O., 2015. Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia. Elérhető: [http://2010-2014.kormany.hu/download/7/ac/01000/Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025 kitekintéssel 2050-re - szakpolitikai vitaanyag.pdf](http://2010-2014.kormany.hu/download/7/ac/01000/Második_Nemzeti_Éghajlatváltozási_Stratégia_2014-2025_kitekintéssel_2050-re_-_szakpolitikai_vitaanyag.pdf).
- Bonnyai, T., 2014. *A kritikus infrastruktúra védelem elemzése a lakosságfelkészítés tükrében*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Bonnyai, T., 2013. A lakosságfelkészítés lehetséges módszertana a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmének rendszerében. *Hadmérnök*, VIII(3), pp.58–73. Elérhető: http://hadmernok.hu/133_07_bonnyait.pdf.
- Bulla, M., 2011. Sokféleség és sérülékenység - A resilience képesség társadalmi interpretálása. In P. Tamás & M. Bulla, eds. *Sebezhetőség és adaptáció – a reziliencia esélyei*. Budapest: MTA Szociológiai Kutatóintézet, p. 439. Elérhető: <http://docplayer.hu/722996-Sebezhetoseg-es-adaptacio-a-reziliencia-eselyei.html>.
- Cutter, S.L., Ash, K.D. & Emrich, C.T., 2014. The geographies of community disaster resilience §. *Global Environmental Change*, 29, pp.65–77. Elérhető: <http://dx.doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.08.005>.
- EMDAT - The International Disaster Database, 2014. Natural Disasters Trends. , 2011, pp.1–2. Elérhető: <http://www.emdat.be/natural-disasters-trends> [Hozzáférve 2014. október 26.].
- Faragó, T., 2011. A társadalmak környezeti sebezhetősége, ellenálló és alkalmazkodó-képessége: a korai történelmi példáktól a sérülékenység globalizációjáig. In P. Tamás & M. Bulla, eds. *Sebezhetőség és adaptáció - a reziliencia esélyei*. Budapest: MTA Szociológiai Kutatóintézet. Elérhető: https://jak.ppke.hu/uploads/articles/11851/file/Sebezhet%C5%91s%C3%A9g_teljes_k%C3%B6tet.pdf.
- Hornyacsek, J., 2008. A lakosság önvédelmi készsége növelésének gyakorlata 1. *Polgári Védelmi Szemle*, (2), pp.53–63. Elérhető: http://www.mpvsh.hu/letoltes/pvszemle/pv2008_2.pdf.
- Hornyacsek, J., 2011a. *A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében* 1th ed., Budapest: "Biztonságunk érdekében" Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület. Elérhető: http://www.drhornyacsek.hu/sajat_publicaciok/vedelmi_kepessegek.pdf.
- Hornyacsek, J., 2011b. Földrengés! fel vagyunk készülve? *Hadmérnök*, VI.(1), pp.276–

295. Elérhető: http://portal.zmne.hu/download/bjkmk/kmdi/hadmernok/2011_1_hornyacsek.pdf.
- Hornyacsek, J. & Hülvely, L., 2009. A lakosság önvédelmi készsége növelésének gyakorlata 2. *Polgári Védelmi Szemle*, 1, pp.124–140.
- Hornyacsek, J. & Petró, T., 2012. Az egyházak, mint társadalmi szervezetek lehetséges helye és szerepe az árvízi védekezésben. , XXII.(2), pp.124–139. Elérhető: [http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/1005/09 Egyhazak szerepe a katasztrofahelyzetek felszamolasiaban.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/1005/09_Egyhazak_szerepe_a_katasztrofahelyzetek_felszamolasiaban.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
- IPCC, 2012. Summary for Policymakers. In C. B. Field et al., eds. *Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation. A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 3–21. Elérhető: <http://ebooks.cambridge.org/ref/id/CBO9781139177245>.
- Janza, F., 2015. A Vörösiszap katasztrófa rendvédelmi tapasztalatai. In Budapest. Hivatkozás elérhető: <https://www.instagram.com/p/8dHgl6KsP8/?taken-by=stellarianemorum>.
- V. Komlósi, A. & Richter, J., 2015. Az egyéni és a közösségi reziliencia kapcsolata a vörösiszap-katasztrófa tapasztalatainak fényében. *Alkalmazott Pszichológia*, 15 (1), pp.61–76.
- Manyena, S.B., 2006. The Concept of Resilience Revisited. *Disasters*, 30(4), pp.433–450.
- NFFT, 2013. *Nemzeti fenntartható fejlődési keretstratégia*. Elérhető: <http://nfft.hu/assets/NFFT-HUN-web.pdf>.
- Reghezza-Zitt, M. et al., 2012. What Resilience Is Not: Uses and Abuses. *Cybergeo: European Journal of Geography [En ligne], Environnement, Nature, Paysage*, 621. Elérhető: <http://cybergeo.revues.org/25554>.
- Rose, A., 2004. Defining and measuring economic resilience to disasters. *Disaster Prevention and Management*, 13(4), pp.307–314.
- Sáfár, B. & Hornyacsek, J., 2011. A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének Pszicho-Szociális Támogató Programja. *Műszaki Katonai Közlöny*, XXI.(special issue), pp.35–50.
- Stern, N., 2006. The Economics of Climate Change. *Stern Review*, p.662. Elérhető: http://mudancasclimaticas.cptec.inpe.br/~rmclima/pdfs/destaques/sternreview_report_complete.pdf.

Veresné Hornyacsek, J., 2004. Katasztrófavédelem és közoktatás. *Új Pedagógiai Szemle*, 54.(1.), pp.114–121. Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00078/2004-01-mu-Veresne-Katasztrofavedelem.html>.

Zhou, L. et al., 2014. The Implication of Hyogo Framework for Action for Disaster Resilience Education. *Procedia Economics and Finance*, 18(September), pp.576–583. Elérhető: [http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00978-2](http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00978-2).

CRUA Szükségletfelmérési eszköztár

Összeállította: Brit Vöröskereszt Észak-Ír Szervezete

Magyar környezetre adaptálta: F6 Fenntarthatóságért Egyesület

Az eszköztár célja

Az alábbi szükségletfelmérési eszköztár azért készült, hogy segítse a közösségek vezetőit és a különböző szervezeteket abban, hogy a közösségeket minél jobban bevonva jobb képet kaphassanak azokról; a tagjairól, a problémákról, amelyekkel szemben áll, a szükségleteikről és az erőforrásaikról és képességeikről. A közösségek és a velük dolgozó szervezetek mindezt arra használhatják, hogy a szükségleteket megcélzó terveiket a lehető legjobban a helyi igényekre és lehetőségekre szabhassák.

A dokumentum következő oldalain bemutat több szükségletfelmérési eszközt, amelyet a projekt során alkalmazhatunk. Mindegyiket a CRUA projekt kereteinek megfelelően választottuk ki és alakítottuk át. Az eszközök egy része segít abban, hogy a közösségek tagjai elgondolkozzanak azon, hogyan lehet a reziliencia koncepcióját saját magukra alkalmazni, más eszközök pedig kifejezetten a külső vizsgálatokat segíti, mivel rajtuk keresztül pontosabb képet kaphatunk a közösségekről és azok szükségleteiről. A dokumentum az eszközöket úgy rendszerezi, hogy látható legyen, a projekt mely szakaszában lehetnek azok a leghasznosabbak. (A szükségletfelmérési módszerek alapjait a Sérülékenységi és Kapacitás Vizsgálat módszertana adja – a szerk.)

Eszköz	Szükséges	Szakasz	Cél
Interjúk	1 óra	Előkészítő szakasz	Segítségükkel mélyebben megérthetjük, hogy az áradások hogyan hatottak a közösségre és milyen szükségletek adódtak s mire van szükség ahhoz, hogy a közösség a jövőben ellenállóbb legyen. Ez megelőzi a roadshow és a
Emberek és prioritásaik	3-5 perc személynként	Roadshow	Az emberek prioritásainak felmérése előre meghatározott ügyek sorrendbe állításával (pl. miről szólnak a képzések - workshopok).
Graffiti fal	3-5 perc személynként	Roadshow	Segítséget ad ahhoz, hogy a közösség meghatározza saját reziliencia-céljait.
Vox Pox	10-15 perc	Roadshow	Segítségével hasonló mélységű információ gyűjthető, mint az interjúk során, azonban szélesebb részvételt tesz lehetővé.
Társadalmi hálózatok elemzése	30 perc	B Fókuszcsoport	Segít, hogy a közösség azonosítsa azokat a szervezeteket, csoportokat és kulcsszereplőket, akik hatással vannak rezilienciájukra, valamint hogy mindezek hogyan tudnak segíteni számukra egy árvízi szituációban.
Közösségi sérülékenység elemzés	20-30 perc	B Fókuszcsoport	Segít, hogy a közösség tagjai azonosítsák a legnagyobb árvízi veszélyeztetettségnek kitett körzeteket, épületeket, személyeket és értékeket.
Közösségi kapacitás elemzés	20-30 perc	B Fókuszcsoport	Segít, hogy a közösség tagjai azonosítsák azon belső erőforrásaikat, amelyeket alkalmazhatnak a válaszadás és a helyreállítás során.

Interjú-terv a közösségek tagjaival	
Cél	Mélyebb ismeretek szerzése arról, hogyan hatottak az áradások a közösségre és melyek azok a lépések, amelyek nagyobb ellenálló képesség elérését tennék lehetővé.
Résztevők	5-15 résztvevő közösségenként. A résztvevők árvízek által veszélyeztetett területen élő személyek akik ideális esetben átéltek már áradást. Mindegyik résztvevő 18 év feletti, kivéve ha a kutatás külön az áradások fiatalokra gyakorolt hatását vizsgálja. Minden általános etikai és módszertani követelményt be kell tartani.
Szükséges idő	1 óra résztvevőnként
Helyszín	Ezt az eszközt a közösségek közvetlen megszólítását megelőző előkészítő szakaszra fejlesztettük ki. Az interjú helyszínével szemben támasztott feltétel, hogy a résztvevő interjúalany biztonságban és kényelemben érezze magát. Ezért a legjobb, ha megkérjük a résztvevőt, ő ajánlja nekünk megfelelő helyszínt.
Szükséges eszközök, erőforrások	Legalább egy kérdező, aki lehetőség szerint kiegészül egy második jegyzet-készítővel Jegyzetömb és tollak. Interjú-terv Résztevő számára átadott információs anyag Hozzájárulási formanyomtatvány

A folyamat

Előkészítés

Ahhoz, hogy a kérdező azonosítsa a közösség azon tagjait, akik hajlandóak részt venni a kutatásban, fel kell vennie a kapcsolatot a helyi közösségek vezetőivel és a közösség mozgósításával, bevonásával kapcsolatos minden tevékenységben részt kell veyen. Érdemes kialakítani kapcsolatokat a helyi önkéntes csoportokkal is, akiknek élő kötődése van a közösségekhez. A helyi vezetők segíthetnek továbbá azonosítani a legérintettebb területeket, valamint segítheti a válaszadási hajlandóságot is az, ha ők mutatnak be bennünket a kérdezetteknek.

Tipp: *Minél hamarabb tudassuk a közösség tagjaival, hogy a folyamat során különböző tréningeket fogunk biztosítani számukra, valamint hogy a felmérés célja az, hogy a közösségük számára olyan programokat valósítsunk meg, amelyeken keresztül fejleszthetik ellenálló-képességüket.*

A kérdezettel egyeztessünk egy megfelelő időpontot, valamint kérdezzük meg, hol szeretnének találkozni velünk. Néhányan az otthon kényelmét preferálják, de vannak olyanok is, akik inkább nyilvános helyen, egy parkban vagy épp a helyi kocsmában szeretnének találkozni velünk.

Az interjú megelőzően

Mielőtt feltesszük a kérdéseket, feltétlen ismertessük az interjú célját, valamint emlékeztessük a résztvevőt, hogy a beszélgetés körülbelül egy órát fog igénybe venni, és annak bármelyik szakaszában magyarázat nélkül dönthetnek úgy, hogy nem válaszolnak vagy félbehagyják azt. Bizonyosodjunk meg róla, hogy a résztvevő elolvasta az információs lapot és kitöltötte a hozzájárulási nyilatkozatot.

Az interjú alatt

Az interjúterv egy fél-strukturált útmutató. Ha úgy érezzük, nyugodtan módosítsunk a kérdések sorrendjét, hagyjunk ki kérdéseket vagy kérdezzünk olyat, amely nem szerepel rajta.

A kérdések három téma köré csoportosulnak:

1. A közösséggel kapcsolatos kérdések
2. Az áradásokkal kapcsolatos tapasztalatok
3. Az áradások során tapasztalt segítség, jó gyakorlatok és hiányok

A kérdések kialakításakor az árvizek emberekre gyakorolt hatása és a közösségi reziliencia volt a fókuszban.

A kérdések sorrendje és szövegezése úgy lett megválasztva, hogy segítse és bátorítsa a résztvevőt az áradás közösségekre gyakorolt hatásaival kapcsolatos információk azonosításában. Céljuk a helyi közösség jobb megértése és a háttérkutatásunk során nem azonosított ismeretek kigondolása. Habár fontos kérdéseket teszünk fel az interjútervben, alapelv, hogy a legfontosabb az, amit az interjúalany megoszt velünk, hiszen még akkor is felfedhet tényezőket, ha éppen nem egy előre meghatározott kérdésre válaszol.

Nagyon fontos, hogy az interjúalany kényelemben érezze magát és tudja, figyelünk rá. Ennek biztosítása érdekében a gyakori szemkontaktus és a befogadó testbeszéd meghatározó tényező részünkről.

Az interjút követően

Ne feledjük el megköszönni a résztvevőnek, hogy időt és energiát szánt ránk, és bizalmat szavazott nekünk. Biztosítsuk őket még egyszer, hogy adataikat bizalmasan kezeljük, és biztos helyen tartjuk majd.

Alkalmazás Az információk elemzése során azonosítsuk az áradások hatásait, amelyek jellemzőek az adott közösségre. Ezek az információk kutatásaink és a reziliencia fejlesztését célzó tevékenységeink szempontjából kiemelten fontosak. Az interjúk programmal kapcsolatos információ-átadás szempontjából is előnyösek lehetnek.

Interjúterv

Kezdetben a közösségérő fogunk beszélgetni egy kicsit. Először is, hogy érzi, mit jelent Önnek a közösség?

Hogyan írná le ezt a városi közösséget, amelynek Ön is tagja?

Ha közelebbről szemléljük a közösséget, milyen jellemzőkkel írná le azt? Mi hozza össze az embereket a közösségen belül?

Mennyire ismerik egymást a közösség tagjai? Jól kijönnek egymással az emberek?

Segítik egymást valamiben? Ha igen, hogyan és miben?

Hogyan vesznek részt az emberek a közösség ügyeiben? Milyenek a közösségi csoportosulások, vannak közös rendezvények? Mennyien vesznek részt ezekben?

Sokan vannak olyanok, akik nem állnak kapcsolatban helyi közösségekkel? Mi lehet ennek az oka?

Vannak olyanok, akik valamilyen oknál fogva különösen sérülékenyek a közösségben, és plusz segítségre szorulnak? Megkapják ezt a segítséget valakitől?

Hogyan kommunikál a közösség a tagjaival? Milyen a kommunikáció hatékonysága?

Vannak ebben a közösségben olyanok, akik szembesültek árvizekkel?

Mi történt?

Milyen hatással voltak az események az Ön életére?

(tippek: egészség, munka, érzelmi hatások, társadalmi, gazdasági, családi következmények)

Megfelelően felkészültnek érezte magát akkor, amikor az áradás történt? Miért? Mi tudta volna segíteni a jobb felkészülésben?

(érzelmi és megfogható dolgok, információ, erőforrások)

Hogyan válaszolt közössége az áradásra, amikor megtörtént? Lehetett volna ez a válaszadás bármiben jobb?

Hogyan állt fel a közösség a katasztrófát követően? Mi segített túllendülni a károkon és a veszteségeken? Voltak a közösségben aktív szereplők, akik segítettek másoknak a helyreállításban? Kik voltak azok és milyen segítséget adtak?

Melyek voltak azok a nehézségek, amelyek megviselték a közösséget? Milyen más segítség jöhetett volna jól ezekben az időkben?

Veszélyeztetettségre vonatkozó kérdések

Hogyan érzi, közössége megfelelően felkészült egy jövőbeni áradásra? Mi tudná még segíteni a felkészülésüket?

Ki a felelős azért, hogy a közössége megfelelően felkészült legyen az áradásokra és megfelelő legyen a helyreállítás?

Képesek arra a közösség tagjai, hogy egymást segítsék az áradásokra való felkészülésben? És a helyreállításban?

Van olyan személy a közösségben, akik különösen nagy ismerettel rendelkeznek és segítőkészek a felkészülés és a helyreállítás szempontjából? Mi az, amivel további extra segítséget tudnának nyújtani Önnek?

Kik tudnának még segíteni önöknek a felkészülésben? Milyen a kapcsolatuk ezekkel a csoportokkal? Tudják segíteni Önöket? Hogyan lehetne fejleszteni mindezt?

Hogy érzi, mennyire tud majd helyreállni a közössége egy jövőbeni árvíz során? Miért gondolja így?

Jegyzetek

Lakossági fórum - roadshow

A rendezvény célja

Az esemény célja növelni az árvízi veszélyekkel érintett lakosság ellenálló képességét általános veszélyhelyzeti ismereteik fejlesztésével, bővítésével a projekt által érintett 4 célterületen.

Jelen közösségi rendezvény feladatai a következők:

- A helyi lakosság és az önkéntesek segítő és önsegítő képességének fejlesztése.
- Az áradásokkal való megbirkózást segítő helyi közösségi erőforrások fejlesztése.

Az útmutató alkalmazása

Az útmutató csupán általános jellegű, célja a szervezők munkájának segítése és a szükséges dokumentációk meglétének biztosítása.

Néhány körülmény, amelyeket a tréning megtartása előtt szükséges figyelembe venni:

- *Résztevők.* Szükségszerű a résztvevők kilétének megválasztása, az inkluzivitás és a sokszínűség figyelembevételével.
- *A közösség környezete.* Fontos figyelembe venni azt, hogy a célközönséget mennyire lehet „városi”-nak nevezni, hiszen ez befolyásolhatja a közösségről folytatott beszélgetés módját. Nagyvárosokhoz hasonló környezetekben, a közönségre megfelelőbb szó lehet a kerület.
- *Szóválasztás.* Olyan szavak választása ajánlott, amelyek az emberek számára érthetőek. Például, ha olyan szavakat és fogalmakat, mint a „reziliencia” vagy a „pszichoszociológiai egészség” a célközönség többsége nem érti, megfontolandó olyan alternatív szavak használata, mint a „rugalmasságra való képesség” vagy a „jóllét” és a kifejezések gondos magyarázata.

A lakosságtájékoztató események kettő párhuzamosan futó eseményből állnak: lakossági fórumból és előtéri tevékenységekből.

Helyszín: Közösségi ház / városháza – 1 nagyterem és előtere / 1 kisterem

Forgatókönyv

Előadóterem

- Tevékenység: előadások
- Eszközigeány: székek, projektor, laptop, vászon
- Humán erőforrás: 1 fő önkéntes, 1 fő munkatárs (előadás, facilitálás), külső előadó(k)

Idő	Megnevezés	Előadó	Megjegyzés
00'00"-00'05"	Köszöntő, megnyitó	MVK	
00'05"- 00'55"	A település katasztrófavédelmi veszélyeztető tényezői	MKI / PV (fő) felügyelő	Az előadás megtartására a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság polgári védelmi felügyelőjét kérjük fel. Az előadás célja a település lakóinak tájékoztatása a különböző természeti és emberi veszélyeztető
01'00"- 01'30"	Felkészülés árvizekre	MVK	Árvizekkel kapcsolatos lakossági ismeretek,

Előtér – előadásokat követően és megelőzően fél óra

Regisztrációs pult

- Tevékenység: A regisztrációs pultnál 1-2 fő önkéntes köszönti az érkező érdeklődőket, segíti a regisztrációs lapok kitöltését és intézi az útlevelek kiadását. A rendezvény második felében a kitöltött útlevelek alapján intézik az ajándékok (menekülőcsomagok) kiadását.
- Eszközigeány: 1 db asztal, 2 db szék, regisztrációs lap (jelenléti ív nyilatkozattal), „Ne érje váratlanul!” kiadvány, „útlevél”.
- Humán erőforrás: 2 fő önkéntes.

Graffiti-fal

A rajz-fal célja, hogy a résztvevők vizuális kreativitására építve képet kapjunk arról, milyen közösségben kívánnak élni, milyen elvárásaik, vágyaik vannak a település biztonságával kapcsolatban.

- Tevékenység: a résztvevők egy falra kifüggesztett, jól rögzített nagy papírlapra írhatnak és rajzolhatnak. A papírlap közepén nagy betűkkel a következő mondat áll: „Ha a jövőben árvíz lenne, szeretném, hogy a >>település neve<< közössége...”. A mondatot a résztvevők szabadon befejezhetik szövegesen vagy rajzzal.
- Eszközigény: 1 db nagy papírlap, színes filctollak, rögzítőeszközök
- Humán erőforrás: 1 fő önkéntes, aki segít a feladat értelmezésében és ösztönzi a résztvevőket

Gyors interjúk (Vox Pox)

- Tevékenység: rövid, gyors, 5 perces interjúk alapvető kérdések feltevésével. (ld. melléklet). A résztvevők 5 kérdéskörrel kapcsolatban fejthetik ki véleményüket.
- Eszközigény: 2 szék egy nyugodt sarokban, jegyzettömb (esetleg diktafon), falon néhány fénykép árvízzel és árvízi segítségnyújtással kapcsolatban.
- Humán erőforrás: 1 fő kérdező

Rajz-sarok

- Tevékenység: kifestők, színezők, amelyeket az érkező vendégek (és gyermekeik) tudnak igénybe venni.
- Eszközigény: kifestő lapok, színes ceruzák, zsírkréták.

Humán erőforrás: 1 fő önkéntes

Emberek és prioritásaik

A tevékenység célja, hogy biztosítsa a különböző, általunk felajánlott reziliencia-fejlesztő tevékenységek között való választást. A megvalósítása igen egyszerű: egy plakáton ismertetjük a választható tevékenységeket, amely mellett egy asztalon A, B, C, D, stb. jelölésű befőttes üvegbe helyezett, a regisztráció során átadott lappal szavazhatnak a résztvevők.

Jegyzetek

Közösségi Hálózatok workshop

Jelen közösségi fókuszcsoport feladatai a következők:

- A rezilienciával kapcsolatos ismeretek szintjének megismerése;
- Az áradásokkal való megbirkózást segítő helyi közösségi erőforrások feltérképezése.

Az útmutató alkalmazása

Az útmutató csupán általános jellegű, ezért a három partnerország célközönségének igényeihez kell igazítani. Nincs szükség minden kérdés érintésére, ám a workshop lebonyolítása előtt fontos a használni kívánt kérdések kiválasztása és egy, az ezeken a kérdéseken alapuló útmutató elkészítése.

Néhány körülmény, amelyeket a workshopok igényekre szabása előtt fontos átgondolni.

- *Résztevők.* Szükségszerű a résztvevők kilétének átgondolása. A workshop résztvevőinek személye miatt, szükség lehet a kérdések átfogalmazása.
- *A közösség környezete.* Fontos figyelembe venni azt, hogy a célközönséget mennyire lehet „városi”-nak nevezni, hiszen ez befolyásolhatja a közösségről folytatott beszélgetés módját. Nagyvárosokhoz hasonló környezetekben, a közösségre megfelelőbb szó lehet a kerület.
- *Szóválasztás.* Olyan szavak választása ajánlott, amelyek az emberek számára érthetőek. Például, ha olyan szavakat és fogalmakat, mint a „reziliencia” vagy a „pszichoszociológiai egészség” a célközönség többsége nem érti, megfontolandó olyan alternatív szavak használata, mint a „rugalmasságra való képesség” vagy a „jóllét”.

Erőforrások	Mi szükséges
Idő	3 óra
Facilitátorok	<p>3 személy</p> <p>1 facilitátor: A fókuszcsoport teljes vezetése</p> <p>1 segédfacilitátor: Segítséget nyújt a facilitátornak, és a gyakorlati feladatokat elvégzi. Ha a résztvevők érzelmileg instabil állapotban hagyják el a helységet, megbizonyosodik arról, hogy jól vannak.</p> <p>1 megfigyelő és jegyzetkészítő: Figyelemmel kíséri a beszélgetést és jegyzeteket készít az elhangzottakról.</p>
Helyszín	<p>Egy tárgyalóterem vagy egy átlagos terem.</p> <p>A teremnek elég tágasnak kell lennie ahhoz, hogy a csoport kényelmesen elférjen benne. Az ülésrendnek lehetővé kell tennie, hogy az emberek láthassák egymást, és beszélgetésre ösztönzőnek kell lennie. Az akusztikának lehetővé kell tennie, hogy a résztvevők jól hallják egymást, ugyanakkor a szobán kívül ne hallatsszon, mi hangzik el odabent, és a külső zaj ne zavarja a bent lévőket.</p>
Alapfelszerelés	Papír, tollak, papírtáblák, post-itek, kihúzó filcek
Résztvevők	<p>8-12 résztvevő</p> <p>Lehetőség szerint a résztvevők az árvíz által érintett közösségekből kerüljenek ki.</p> <p>Ha különböző csoportokból szeretnének résztvevőket hívni (például a közösség tagjait, a tűzoltókat, a Vöröskereszt önkénteseit és a hatóságok képviselőit), a résztvevők kiválasztásánál feltétlen át kell gondolni a csoportdinamikai aspektusokat. Ha a hatóságok és a közösség tagjai közt feszültség uralkodik, nehéz lehet az embereknek, hogy biztonságban érezzék magukat és az őszinte véleményüket megosszák. Ez esetben, a legjobb megoldás külön beszélgetések szervezése lehet a közösség tagjai és más érdekelt felek számára.</p>

Útmutató jegyzet az 1. részhez: Bevezetés

A projekt személyzet és a résztvevők bemutatása

- Rövid bemutatkozási körrel kezdjenek.
- Mutassák be a fókuszcsoporton dolgozó csapatot és a csapattagok különböző szerepeit.
- Mondják el, hogy ez egy biztonságos környezet, ahol az emberek megoszthatják az őszinte véleményüket, és hogy a hallott információkat a csapat bizalmasan fogja kezelni. Mondják el, hogy a jegyzetkészítő a workshopról készít leíratot, és csak az elhangzottakat írja le nem pedig azt, hogy ki mondta azokat.

A CRUA projekt és a fókuszcsoport céljának bemutatása

- Feltétlenül mutassák be a CRUA projekt és a fókuszcsoport célját A résztvevőknek tisztában kell lenniük a rendezvény céljával és hogy az elhangzott információkat mire fogják felhasználni.
  - o Például: „A CRUA projekt egy a dán, brit és magyar Vöröskereszt közös projektje, amelyet az Európai Unió finanszíroz.” Azért született meg, hogy az Európa-szerte tapasztalt, egyik legnagyobb kihívást megoldja: nevezetesen segítse az áradássújtotta vidékeken élő embereket.”
  - o Például: „Tisztában vagyunk azzal, hogy az áradások kifejezetten rombolóan hatnak ránk és az ezzel kapcsolatos élmények hosszútávon rányomhatják a bélyegüket mind a családi, mind a közösségi életre. A workshop célja, hogy megértsük, mennyire felkészült a közösségük az áradásokra és milyen segítő struktúrákkal rendelkeznek.”
- Mondják el, hogy mindenki véleménye egyaránt fontos, és hogy nincsenek jó és rossz válaszok. A cél nem egy egybehangzó nézőpont megalkotása, hanem a nézőpontok és a vélemények egymással való megosztása.
- Egyezzenek meg az alapvető szabályokban (például: egymás véleményének tiszteletben tartása, nem közbevágás, a mobiltelefonok lehalkítása stb.)

Kivitelezés

- Magyarázzák el a programot és az egyéb tudnivalókat (kávészünetek, mosdók helye, vészkijáratok elérése stb.)

Útmutató jegyzet az 2. részhez

Jégtörő: Emberek térképe

Cél: Mint minden jégtörő, ez a játék is segíti, hogy a résztvevők kényelmesebben és szabadabban álljanak az előttük álló eszmecseréhez és egyéb aktivitásokhoz.

Emellett ez a játék elindítja a közösségről való gondolkodást és az egyének szerepének felderítését.

Módszertan

Készítsünk egy emberi térképet, ami megmutatja, hogy a résztvevők hova helyezik el otthonukat. Jelezzük a terem északi, keleti, nyugati, déli sarkait és adjunk teret a résztvevőknek, hogy megfelelően pozicionálják magukat. A résztvevőknek minél rövidebb idő alatt létre kell hozniuk a térképet úgy, hogy egymáshoz viszonyítva kell a lehető legjobban elhelyezkedniük. Eközben egymást megkérdezhetik, hogy melyik utcában laknak, milyen messze vannak jellegzetes pontoktól (pl. templom). A 6-7 perc alatti teljesítést jutalmazzuk ajándékkal.

Anyagok: n/a

Szükséges idő: 10-15 p

Figyelmeztető hálózatok megértése

Cél: Az elem célja, hogy megértsük, a résztvevők milyen módon értesülnek különböző korai jelzésekről, figyelmeztetésekről és hogyan reagálnak ezekre (pl. OMSZ időjárási előrejelzések).

Módszertan

Mutassuk be a résztvevőknek az OMSZ három színű figyelmeztetési és riasztási rendszerét! A résztvevők számától függően osszuk őket kis csoportokba (3-5 fő), ezt követően az alábbi állításokat párosítsák a különböző riasztási szinteknek megfelelő színekkel.

Minden kör után a különböző csoportok bemutatják eredményeiket és közösen megbeszéljük a teljes csoporttal.

Apró ajándék (csokoládé), jutalmazás megfontolandó.

Párosítandó állítások: az alábbi táblázatot vágjuk ki soronként és osszuk ki a résztvevőknek – ügyeljünk arra, hogy a csoportok megoldható feladatot kapjanak, tehát ne keveredjenek össze az események és a hozzájuk tartozó magyarázatok! Hívjuk fel a figyelmüket arra, hogy a rendszer tartalmaz figyelmeztetéseket és riasztásokat is.

**Veszélyes
idojárás
esemény**

Veszélyességi szint rövid jelentése

Heves zivatar	Kis valószínűséggel kialakulhat heves zivatar (károkozó szél vagy nagy méretű jég kíséretében).
	Közepes bekövetkezési kockázat mellett előfordulhat heves zivatar (károkozó szél vagy nagy méretű jég kíséretében).
	Magas bekövetkezési kockázat mellett heves zivatar várható (károkozó szél vagy nagy méretű jég kíséretében).
Felhőszakadás	Intenzív záporból, zivatarból rövid idő alatt 25-30 mm-t meghaladó csapadék hullhat.
	Intenzív záporból, zivatarból rövid idő alatt 50 mm-t meghaladó csapadék hullhat.
Szellökés	A várt legerősebb szellökések meghaladják a 70 km/h-t.
	A várt legerősebb szellökések meghaladják a 90 km/h-t.
	A várt legerősebb szellökések meghaladják a 110 km/h-t.
Ónos eső	Gyenge ónos eső. A várt csapadékmennyiség általában néhány tized (> 0,1) mm.
	Tartós (több órás) ónos eső. A várt csapadékmennyiség meghaladhatja az 1 mm-t.
	Tartós (több órás) ónos eső. A várt csapadékmennyiség meghaladhatja az 5 mm-t.
Hófúvás	Gyenge hófúvás. A friss hóval fedett területeken a szél alacsony hótörleszokat emelhet.
	Hófúvás. A friss hóval fedett területeken a viharos szél magas hótörleszokat emelhet.
	Erős hófúvás. A friss hóval fedett területeken a viharos szél több helyen jelentős hóakadályokat emel.

Havazásra és nagy mennyiségű esőre vonatkozó figyelmeztetések

Veszélyes időjárási esemény	Veszélyességi szint rövid jelentése
Eső	24 óra alatt több mint 20 mm csapadék hullhat.
	24 óra alatt több mint 30 mm csapadék hullhat.
	24 óra alatt több mint 50 mm csapadék hullhat.
Havazás	12 óra alatt 5 cm-t meghaladó friss hó hullhat.
	24 óra alatt 20 cm-t meghaladó friss hó hullhat.
	24 óra alatt 30 cm-t meghaladó friss hó hullhat.

Speciális figyelmeztetés veszélyes időjárási események szerint

Veszélyes időjárási esemény	Veszélyességi szint rövid jelentése
Extrém hideg	A hőmérséklet - 15 °C alá csökkenhet.
	A hőmérséklet - 20 °C alá csökkenhet.
	A hőmérséklet - 25 °C alá csökkenhet.
Hőség (25 fokos közép -)	A napi középhőmérséklet 25 °C felett alakulhat.
	A napi középhőmérséklet tartósan 25 °C felett alakulhat.
Hőség (27 fokos közép -)	A napi középhőmérséklet 27 °C felett alakulhat.
	A napi középhőmérséklet tartósan 27 °C felett alakulhat.
Tartós, sűrű	Tartós (> 6 óra) sűrű köd (látástávolság pár száz méter)

Szükséges idő: 15-20 perc

Jegyezzük le, hogy a csoportok mennyire voltak eredményesek az állítások párosításában!

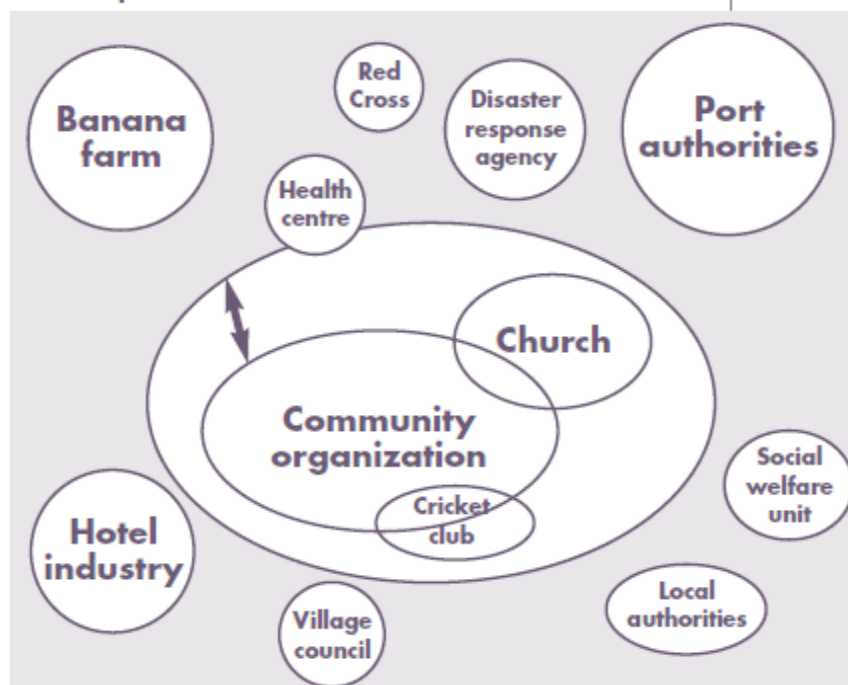
Társadalmi hálózatok elemzése

Cél: Ez az eszköz segít megérteni és azonosítani a társadalomban található különböző csoportokat, szervezeteket és azok szerepét a közösségben. A feladat elvégzése során a résztvevőknek azt kell átgondolniuk, milyen olyan csoportok és szervezetek vannak környezetükben, akik segíthetnek nekik felkészülni egy katasztrófahelyzetre, valamint kifejtetik, milyen módon segítik őket ill. milyen további igényeik, szükségleteik vannak a felkészülés, válaszadás és helyreállítás során.

Módszertan

A résztvevők kisebb csoportokra oszlanak (max. 5 fő). Egy rövid ötletrohamot tartanak a területükön aktív szervezetek és csoportok kilétéről. Az ötletroham során felmerülő gondolatokat papíron rögzítik.

Második lépésként egy diagram készítésére kérjük a csoportokat: az azonosított szervezetek egy Venn-diagramm szerű ábrázolására kérjük őket, ahol a körök mérete a szervezetek hatását érzékelteti (méret, hatékonyság, stb., vagyis azt, hogy mennyire jelentősnek érzékelik azokat). Az egymásba átnyúló és egymást lefedő körök lehetőséget teremtenek a szervezetek kapcsolatainak ábrázolására is.

Kérjük meg a csoportokat, azonosítsák azt is, milyen módon segítenek a szervezetek számukra az árvizekkel való megküzdésben.

Jegyzetek

Pszichoszociális segítségnyújtás rendszerei és az árvizek érzelmi hatásai fókuszcsoporthoz

Az eredeti anyagot összeállította: Pszichoszociális Segítségnyújtás Módszertani Központ. A fókuszcsoporthoz levezetési útmutatót az IFRC Reference Center for Psychosocial Support (PS Centre) készítette. Ha kérdése vagy észrevétele van, kérjük forduljon Cecillie Dinese-hez (cedin@rodekors.d).

Az eredeti szöveget fordította: Józsa Ildikó szakfordító önkéntes

Jelen közösségi fókuszcsoporthoz feladatai a következők:

- Az áradás közösség struktúrára és alkalmazkodási mechanizmusokra gyakorolt hatásának megértése;
- A közösségi rezilienciával és a pszichoszociális segítségnyújtással kapcsolatos új ötletek és megoldások felismerése a városi környezetben.

Az útmutató alkalmazása

Az útmutató csupán általános jellegű, ezért a három partnerország célközönségének igényeihez kell igazítani. Nincs szükség minden kérdés érintésére, ám a workshop lebonyolítása előtt fontos a használni kívánt kérdések kiválasztása és egy, az ezeken a kérdéseken alapuló útmutató elkészítése.

Néhány körülmény, amelyeket a workshopok igényekre szabása előtt fontos átgondolni.

- *Résztevők.* Szükségszerű a résztvevők kilétének átgondolása. A workshop résztvevőinek személye miatt, szükség lehet a kérdések átfogalmazására.
- *A közösség környezete.* Fontos figyelembe venni azt, hogy a célközönséget mennyire lehet „városi”-nak nevezni, hiszen ez befolyásolhatja a közösségről folytatott beszélgetés módját. Nagyvárosokhoz hasonló környezetekben, a közösségre megfelelőbb szó lehet a kerület.
- *Szóválasztás.* Olyan szavak választása ajánlott, amelyek az emberek számára érthetőek. Például, ha olyan szavakat és fogalmakat, mint a „reziliencia” vagy a „pszichoszociológiai egészség” a célközönség többsége nem érti, megfontolandó olyan alternatív szavak használata, mint a „rugalmasságra való képesség” vagy a „jóllét”.

Napirend vázlat

Idő	Rész	Cél
15 perc	1. rész: Bevezetés	A CRUA projekt és a workshop
60 perc	2. rész: Visszatekintés: milyen hatással volt az áradás a közösségi struktúrákra és	Annak megértése, hogyan hatott az áradás a közösségi struktúrákra és
30 perc	Kávészünet	
60 perc	3. rész: Előrettekintés: új ötletek és megoldások	A közösségi rezilienciával és a pszichoszociális segítségnyújtással kapcsolatos új ötletek és megoldások felismerése
15 perc	4. rész: Összefoglaló	és A workshop főbb részeinek

Kivitelezés

A fókuszcsoporthoz kivitelezéséhez a következő oldalon ismertetett táblázat nyújt segítséget.

Erőforrások	Mi szükséges
Idő	3 óra
Facilitátorok	<p>3 személy</p> <p>1 facilitátor: A fókuszcsoport teljes vezetése</p> <p>1 segédfacilitátor: Segítséget nyújt a facilitátornak, és a gyakorlati feladatokat elvégzi. Ha a résztvevők érzelmileg instabil állapotban hagyják el a helységet, megbizonyosodik arról, hogy jól vannak.</p> <p>1 megfigyelő és jegyzetkészítő: Figyelemmel kíséri a beszélgetést és jegyzeteket készít az elhangzottakról.</p>
Helyszín	<p>Egy tárgyalóterem vagy egy átlagos terem.</p> <p>A teremnek elég tágasnak kell lennie ahhoz, hogy a csoport kényelmesen elférjen benne. Az ülésrendnek lehetővé kell tennie, hogy az emberek láthassák egymást, és beszélgetésre ösztönzőnek kell lennie. Az akusztikának lehetővé kell tennie, hogy a résztvevők jól hallják egymást, ugyanakkor a szobán kívül ne hallatsszon, mi hangzik el odabent, és a külső zaj ne zavarja a bent lévőket.</p>
Alapfelszerelés	Papír, tollak, papírtáblák, post-itek, kihúzó filcek
Résztvevők	<p>8-12 résztvevő</p> <p>Lehetőség szerint a résztvevők az árvíz által érintett közösségekből kerüljenek ki.</p> <p>Ha különböző csoportokból szeretnének résztvevőket hívni (például a közösség tagjait, a tűzoltókat, a Vöröskereszt önkénteseit és a hatóságok képviselőit), a résztvevők kiválasztásánál feltétlen át kell gondolni a csoport dinamikát. Ha a hatóságok és a közösség tagjai közt feszültség uralkodik, nehéz lehet az embereknek, hogy biztonságban érezzék magukat és az őszinte véleményüket megosszák. Ez esetben, a legjobb megoldás külön beszélgetések szervezése lehet a közösség tagjai és más érdekelt felek számára.</p>

Útmutató jegyzet az 1. részhez: Bevezetés

A projekt személyzet és a résztvevők bemutatása

- Rövid bemutatkozási körrel kezdjenek.
- Mutassák be a fókuszcsoporthon dolgozó csapatot és a csapattagok különböző szerepeit.
- Mondják el, hogy ez egy biztonságos környezet, ahol az emberek megoszthatják az őszinte véleményüket, és hogy a hallott információkat a csapat bizalmasan fogja kezelni. Mondják el, hogy a jegyzetkészítő a workshopról készít leíratot, és csak az elhangzottakat írja le nem pedig azt, hogy ki mondta azokat.

A CRUA projekt és a rendezvény céljának bemutatása

- Feltétlenül mutassák be a CRUA projekt és a rendezvény célját. A résztvevőknek tisztában kell lenniük a fókuszcsoporthoz tartozó céljával és hogy az elhangzott információkat mire fogják felhasználni.
  - o Például: „A CRUA projekt egy a Dán, Brit és Magyar Vöröskereszt közös projektje, amelyet az Európai Unió finanszíroz.” Azért született meg, hogy az Európa-szerte tapasztalt, egyik legnagyobb kihívást megoldja: nevezetesen az áradás sújtotta vidékeken élő lakosság támogatását.”
  - o Például: „Tisztában vagyunk azzal, hogy az áradások kifejezetten rombolóan hatnak ránk és az ezzel kapcsolatos élmények hosszútávon rányomhatják a bélyegüket mind a családi, mind a közösségi életre. E workshop célja az áradások után fellépő pszichológiai és szociális szükségletek felismerése, és javaslatok gyűjtése, hogy mi, a Vöröskereszt, hogyan javíthatnánk az ezzel kapcsolatos, jövőbeli munkánkat. Az esemény két további részből áll: az első részben a hangsúly azon lesz, hogyan hatott az áradás az önök közösségére/közösségeire. A második rész a jövőre vonatkozó ötletekre fókuszál és arra, hogy az önök tapasztalatai, hogyan segíthetnek olyan közösségek támogatásában, amelyeket a jövőben árvíz károsíthat.”
- Mondják el, hogy mindenki véleménye egyaránt fontos, és hogy nincsenek jó és rossz válaszok. A cél nem egy egybehangzó nézőpont megalkotása, hanem a nézőpontok és a vélemények egymással való megosztása.
- Egyezzenek meg az alapvető szabályokban (például: egymás véleményének tiszteletben tartása, nem közbeavatkozás, a mobiltelefonok lehalkítása stb.)

Kivitelezés

- Magyarázzák el a programot és az egyéb tudnivalókat (kávészünetek, mosdók helye, vészkijáratok elérése stb.)

Egyszerű kérdések a 2. részhez: Milyen hatással volt az áradás az önök közösségére?

[A facilitátornak szóló megjegyzések zárójelben találhatóak]

Az áradás és a közösség

1. A közösség a szívügyünk, ezért szeretnénk megkérdezni, hogy mit jelent az önök számára a közösség szó. Mi jut eszébe, ha egy közösségre gondol?
  - És ha az önök közösségére? [Ebben a részben maradjanak a közösség általános jelentésénél.]
  - Mi jellemzi az önök közösségét? [tippek: az emberek ismerik egymást, jól kijönnek egymással, a közösség sokszínű, egymással jó kapcsolatot ápoló vagy sérülékeny stb.]
2. Mesélne kérem röviden az önök közösségét sújtó áradásról? Hogyan történt? [Figyelem: előfordulhat, hogy ezen a ponton a résztvevőknek sok mondani-valójuk akad. Szánjon elég időt a meghallgatásukra].
3. Általánosságban hogyan befolyásolta a közösséget az áradás?
  - Mi okozta ezt a változást?
  - Tapasztalt valamiféle nem várt vagy pozitív változást?

Stressz, alkalmazkodás és közösségstruktúra

4. Az áradás óta milyen változásokat tapasztalt önmagán és a közösség más tagjain?
5. Mik azok a dolgok vagy események, amelyek a közösség tagjait stresszessé teszik?
  - Különbözőek ezek nők, férfiak, lányok és fiúk esetében?
  - Egy idő után megváltoznak ezek a dolgok vagy események?
6. Az áradás után ki foglalkozott a közösség pszichoszociális szükségleteivel?
  - Mit tettek a közösség tagjai?
    - Mit tettek a hatóságok, illetve más, a Vöröskereszthez hasonló szervezet?

7. Az áradás során és után mely csoportok voltak pszichoszociális szempontból a legsérülékenyebbek?
  - Ki támogatta őket?
8. Hogyan támogatják egymást a közösség tagjai?
  - Vannak formális vagy informális támogatási formák vagy erőforrások a közösségükben, amelyek az áradást követően segítettek az embereknek? Tudna példát mondani?
  - Változtak ezek a támogatási formák vagy erőforrások az áradások következtében? Ha igen, hogyan?
9. Mindent egybevetve azt mondaná, hogy a közösség pszichoszociológiai szükségleteit kielégítették?

Útmutató jegyzet az 2. részhez: Milyen hatással volt az áradás az önök közösségére?

Ez a rész az áradás a közösség struktúrájára és az alkalmazkodási mechanizmusra gyakorolt hatására fekteti hangsúlyt.

Ez a rész kivitelezésében fókuszcsoport megbeszélés. Fontos, hogy a facilitátor tapasztalt legyen a csoportok dinamikájának kezelésében. A facilitátornak a beszélgetés elősegítése érdekében nem csupán az egyes emberekhez, hanem az egész csoporthoz kell a kérdéseket intéznie, különböző technikák kipróbálásával kell a válaszok tisztázását elérnie és a társalgás folyamatosságát biztosítani. Ha több információra van szükség a fókusz csoport megbeszélések lebonyolításával kapcsolatban, az általános útmutató szolgál segítségül.

A papírtáblák hasznosak lehetnek a beszélgetés során felmerülő ötletek lejegyzésére azért, hogy mindenki láthassa őket.

Fentebb található néhány, ehhez a részhez tartozó kérdés. A kérdések a 'Gyors szükség-felmérési útmutató pszichoszociális segítségnyújtáshoz és erőszak-megelőzéshez veszélyhelyzetekben és a helyreállítás során' és a CART Eszköztár forrásokból kerültek átalakításra.

Nem szükséges minden kérdés érintése, ám a workshop lebonyolítása előtt fontos a használni kívánt kérdések kiválasztása és egy megszerkesztett útmutató elkészítése.

A részvétel megköszönésével zárják le ezt a részt. Hívják fel a figyelmet arra, hogy a kávészünetet követően, a központi téma a jövőbeli munka javítása lesz.

Útmutató jegyzet a 3. részhez: Új ötletek és megoldások

Ez a rész a reziliencia építéssel kapcsolatos az új ötletek és megoldások azonosítására összpontosít. A cél, hogy az ötleteket és a tapasztalatokat a résztvevők maguk osszák meg, valamint az, hogy a más országokban kipróbált új ötleteket és megoldásokat átbeszéljék.

Alább található néhány, ehhez a workshophoz hasznos kérdés. A kérdések a CART Eszköztárból kerültek átalakításra. Nem szükséges minden kérdés érintése, ám a workshop lebonyolítása előtt fontos a használni kívánt kérdések kiválasztása és egy megszerkesztett kérdés-útmutató elkészítése.

A papírtáblák hasznosak lehetnek a beszélgetés során felmerülő észrevételek és ötletek lejegyzésére azért, hogy mindenki láthassa őket. Ajánlott post-itek kiosztása, hogy a résztvevők feljegyezhessek rájuk az ötleteiket.

Kérdések a 3. részhez: Új ötletek és megoldások

[A facilitátornak szóló megjegyzések zárójelben találhatóak]

1. Mit tanult az árvíz nyomán szerzett tapasztalatokból, amely segíthet reagálni a későbbi katasztrófákra és segítségére lehet az ezekből való felépülésben?
  - Lehetséges ezeknek a tanult dolgoknak a három fő ajánlásban való összefoglalása? [tipp: például mit ajánlana, ha egy közeli városban, vagy a város egy másik területén áradás következne be?]
2. Mit tehetnének azért, hogy az önök közösségfejlődése eredményesebb legyen az áradás után?
  - [tipp: Mit tehetnek önök, mint a közösség tagjai? Milyen téren van szükségük a Vöröskereszt vagy a hatóságok segítségére?]
3. Íme néhány ötlet és kezdeményezés, amelyeket a világ más közösségeiben kipróbáltak. [Válasszon ki 2-3 ötletet az ötletkatalógusból vagy használjon olyan ötleteket, amelyekkel ön találkozott. Hagyjon néhány percet az egyes ötletek elmagyarázására].
  - Relevánsak lehetnek az ön közösségében?
  - Ha igen, mi tenné ezt lehetővé? [tipp: ki tehetné meg ezt, hogyan nézne ki, szükségük van külső, a hatóságok vagy a Vöröskereszt által nyújtott segítségre?]
  - Ha nem, gondolja, hogy ezek relevánsak lehetnek olyan közösségek számára, amelyek hasonló helyzetbe kerültek? [tipp: például ha áradás következne be egy közeli városban vagy a város egy másik területén?]

A következő táblázatban (3. táblázat) számos különböző, más országban kipróbált reziliencia építő kezdeményezés szerepel. Válasszon ki 2-3 olyan kezdeményezést, amelyeket a csoportmegbeszélésen napirendre tűzne. A cél nem az eredeti ötletek elfogadása vagy elvetése, hanem az, hogy ezek az ötletek elindítsák a beszélgetést.

Kezdeményezés	Leírás	Ország
Információ stresszre adott természetes reakciókról	<p>a Az áradást követő hetekben a dán Vöröskereszt a stressz megfelelő kezelésére irányuló informáló-rendezvényeket szervezett a közösség számára. Egy, a válságra és a pszichotraumatológiára specializálódott pszichológus előadást tartott a stressz megfelelő kezeléséről, a résztvevőknek pedig lehetősége nyílt kérdéseket feltenni.</p> <p>Hasonló rendezvényeket tartottak iskolákban a gondozóknak és a tanároknak, hogy képesek legyenek hatékonyabban támogatni a gyerekeket és, hogy jobban meg tudják érteni a helyzet okozta reakciójukat.</p>	Dánia
Lakossági tudatosság kampányok	<p>Az új-zélandi Vöröskereszt részt vett a lakossági tudatosság kampányban, amely a stresszre és a különböző tényezők kezelésére irányult. A kampány címe „Minden rendben? Jóllet kampány” volt, és számos fázisból állt.</p> <p>Az első fázis a stresszre adott normális reakciókról szólt. A második fázis inkább a stressz kezelésével és arról szólt, hogy az emberek mit tettek a rendbejövetelükért. A harmadik rész egy közösségi inisiatíva volt, amelyet a közösség tagjai szerveztek különböző nyilvános megjelenésekkel. Például helyi zenekarok koncertjeivel, egészséggel kapcsolatos játékokkal, emberek limuzinokkal való szállításával, munkahelyi versenyekkel stb.</p>	Új-zéland
Munkahelyi workshopok	<p>Az emberek támogatása egy katasztrófa közben és után kihívást jelenthet az első segítségnyújtóknak és a helyi hatóságoknak, a biztosítótársaságok dolgozóinak, stb.</p> <p>Az új-zélandi Vöröskereszt workshopokat hozott létre az ilyen munkahelyeknek azért, hogy az ott dolgozók megérthessék a stressz tudományos hátterét és a rájuk, a kollégáikra és az ügyfeleikre gyakorolt hatását.</p> <p>A cél az volt, hogy a munkahelyeket képessé tegyék a dolgozóik és az ügyfeleik támogatására. A gyakorlati tippeket és megoldásokat adtak ezekben a workshopokban, azért hogy a felépülési folyamat során megértsék és támogassák önmagukat és a másokat.</p>	Új-zéland

Kezdeményezés	Leírás	Ország
Közösségi workshopok	<p>Az új-zélandi Vöröskereszt 45 perces workshopokat készített, amelyeket katasztrófakezelési szakértők és a Vöröskereszt képzett facilitátorai terveztek meg.</p> <p>A workshopokban helyet kaptak gyakorlati tippek és megoldások arra, hogyan értsék meg és támogassák az emberek a szeretteiket, a barátaikat és a szomszédaikat a felépülési folyamat során. Hogyan ismerjék fel a stressz jeleit; ebbe a kategóriába sorolva az emlékezéssel, a döntéshozatallal, valamint a felelősségvállalással kapcsolatos problémákat. Ezeket a workshopokat a Vöröskereszt önkéntesei kivitelezték.</p>	Új-Zéland
Kreatív közösségi projektek	<p>Számos a közösség által vezetett kreatív projekt kezdődött Christchurchben a földrengést követően. Sokféle kezdeményezés indult. Például kertet műveltek, falidézeteket és zenélő mosógépet készítettek, valamint sok egyebet. Az alapötlet valami olyan megalkotása volt, amely az embereket ezekben a nehéz időkben mosolyra és nevetésre ösztönzi.</p>	Új-zéland
Közösségi Allapú Pszichoszociális Segítségnyújtás	<p>A Magyar Vöröskereszt a 2013-as Dunai Árvízet követően a Duna mentén található településeken működő alapszervezetei számára közösségi alapú PSS képzéseket szervezett, hogy a katasztrófával érintett területen tevékenységet végző csoportok munkájuk során minél nagyobb mértékben tudják támogatni a károsult lakosok szükségleteit.</p>	Magyarország

Fontos, hogy ösztönözzük a résztvevőket saját jó gyakorlatok és ötletek azonosítására!

1. függelék: fókuszcsoport-jelentés

[A facilitátornak szóló megjegyzések zárójelben találhatóak]

1. Áttekintés

Helyszín:

Dátum:

Facilitátor:

A jelenlévők száma:

Időtartam:

2. A 2. rész emlékeztetője

[Az emlékeztetőt a lenti táblázatba kell írni. A témákat a saját megbeszélési útmutatójuk alapján változtathatják. Ne feledjék, hogy azt kell feljegyezni *ami* elhangzik, nem pedig azt, hogy *ki* mondta.]

Téma	A beszélgetés részletei emlékeztetőként
Áradás	
Stressz kiváltó tényezők és alkalmazkodás	
Közösségi struktúrák	
Stb.	

3. A 3. rész emlékeztetője

A közösség ajánlásai	Bármely releváns hivatkozás / háttéranyag	Az újítások specifikus példái / bevált gyakorlat

Etikai útmutató

A CRUA projekt és a hozzá hasonló kezdeményezések végrehajtóinak számos etikai szempontot kell figyelembe venniük. Különösen igaz ez a katasztrófák áldozataival végzett munkára, hiszen mindent meg kell tenni, hogy elkerüljék az esetleges újra-traumátizálást. Jó példa erre a Brit Vöröskeresztnél követett gyakorlat, amely szerint minden Egyesült Királyságban végzett kutatási munkájukat ellen kell jegyeztetniük a National Health Service (NHS – Az Egyesült Királyság Közegészségügyi Hivatala) etikai bizottságával. (Magyar kiadványunkban nem ismertetjük az NHS által követett szempontokat, mivel azok jelentős része országspecifikus – ezek megtalálhatóak az eredeti forrásszövegben. – a szerk.)

Az alábbi szempontok teljesülése a közösségi reziliencia kutatása során végzett munkában elengedhetetlen:

- **Adatvédelem, bizalmas adatok megfelelő kezelése**

A résztvevők hozzájárulási nyilatkozatai (ha vannak), valamint a részvételi ívek, jelentkezési ívek és bármilyen olyan dokumentum, ami személyes adatokat tartalmaz elzárva kell, hogy tárolásra kerüljön. Ilyen dokumentumok elektronikus tárolása során szükséges a jelszóval való védelem és titkosítás használata. Számos kutatás során bevett gyakorlat az egyedi, anonim azonosítószám alkalmazása, és a rekordok ezek szerint történő azonosítása.

- **Hozzájárulás és részvételtől való elállás lehetősége**

Minden résztvevőt tájékoztatni kell arról, hogy mi a kutatás célja, valamint milyen vállalásokat tesznek a részvételük során, amelyet lehetőség szerint írásban rögzíteni kell. Tájékoztatni kell a résztvevőket továbbá arról is, hogy a részvételtől bármikor elállhatnak, a kérdésekre való válasz önkéntes és megtagadható bármilyen indoklás nélkül. Kérése esetén az adatait és válaszait a lehető legkorábbi időn belül meg kell semmisíteni.

- **A kutatás eredményeiről való visszajelzés lehetősége**

A résztvevőket tájékoztatni kell arról, hol és hogyan férhetnek hozzá a kutatás eredményeihez, és javasolt megkérdezni őket, hozzájárulnak-e ahhoz, hogy az eredményeket összefoglaló munkákat megosszunk velük, eljuttassuk számukra.

A Magyar Vöröskeresztől

A Magyar Vöröskereszt 1881-ben alakult. Szervezetünk feladatait háborús és békeidőben egyaránt végzi, amikor szükséges volt ápoltuk a sebesülteket, segítéztük a nehéz helyzetbe kerülteket, az eltűntek felkutatására keresőszolgálatot működtettünk. Jelenleg szociális intézményeinkben étkezést és fedelet biztosítunk a hajléktalanoknak, átmeneti otthonainkban menedéket találnak az arra rászoruló családok.

A biztonságos hazai vérellátás érdekében szervezzük az önkéntes véradást. Elsősegélynyújtó tanfolyamokat tartunk és vizsgáztatást végzünk. Egészségnevelési ismeretterjesztő akciókat szervezünk. Hazai és külföldi természeti katasztrófák esetén segítjük a károsultakat. Tevékenységünket az ország egész területén végezzük tagjaink és önkénteseink nélkülözhetetlen segítségével. Feladatainkat a mozgalom alapelveinek követésével és érvényesítésével minden időben és mindenhol a legrászorultabbak segítése érdekében végezzük. A Magyar Vöröskereszt tagja a Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalomnak, melyet a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége és a Magyar Vöröskereszttel együtt 190 nemzeti társaság alkot.

Tudta, hogy a Magyar Vöröskereszt...

- ⇒ munkájában több mint 25 ezer önkéntes vesz részt?
- ⇒ 1939 óta szervez véradásokat és éves szinten közel 400 ezer véradót mozgósít?
- ⇒ évente közel 100 ezer közúti elsősegélynyújtó vizsgát bonyolít le?
- ⇒ évente körülbelül 300 ezer szociálisan hátrányos helyzetű embernek segítünk, összesen közel 1 milliárd forint értékben?
- ⇒ a Magyar Vöröskereszt Keresőszolgálat a évente 1000 embernek segít, hogy megtalálja hozzátartozóját?
- ⇒ a Magyar Vöröskereszt egészségnevelési programjai évente több mint 100 ezer főt érnek el?
- ⇒ a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt kezdeményezése volt az „Anyák napja” megünneplése, melyre először 1925-ben került sor?

Katasztrófavédelmi tevékenységeink

A Magyar Vöröskereszt 2012 óta az Országos Vezetőség által elfogadott négy éves Katasztrófavédelmi Stratégia mentén végzi tevékenységét és fejleszti képességeit. A katasztrófavédelem megújult rendszerében történő integrált feladatvégzés mellett a nemzetközi szinten magabiztosan jelenlétünkkel segítettük a természeti katasztrófák áldozatait. Kapacitásaink bővítése mellett kiemelt hangsúlyt fordítottunk a lakosság rezilienciájának fejlesztésére. Munkánk nem ér véget a katasztrófák utáni azonnali válaszadási feladatok lezárásával: szervezetünk fontos szereplője a hagyományos értelemben vett helyreállítási és a hosszú távú, közösségeket segítő rehabilitációs tevékenységeknek is.

Eszközparkunk fejlesztéséhez nagyban hozzájárult a katasztrófákhoz kapcsolódó adományok, támogatások, valamint stratégiai partnerünk a Telenor Magyarország ZRt segítségével. Készleteink visszapótlásához és fejlesztéséhez az elmúlt időszakban négy alkalommal vettük igénybe a Nemzetközi Szövetség katasztrófavédelmi alapját mintegy 1,5 M svájci frank értékben. Erőforrásaink összehangolását és a közös fellépést minden évben Összevont Katasztrófa-válaszási Gyakorlaton fejlesztjük, amelyre fontosabb hazai és nemzetközi partnereinket is meghívjuk.

A bizonytalanság okozza a legnagyobb stresszt

/megjelent: 2016. március 30. szerda, www.voroskereszt.hu/

A Magyar Vöröskereszt a Közösségi Reziliencia Városi Környezetben elnevezésű projekt keretében fókuszcsoporthoz beszélgetést rendezett Nyergesújfalun. A találkozók célja a 2013-as Dunai Árvíz tapasztalatainak és hatásainak rögzítése valamint hiányok és jó gyakorlatok felderítése volt a pszichoszociális segítségnyújtás terén.

A 16 fős fókuszcsoporthoz meghívottak között érintett károsultak és aktív segítők egyaránt szerepeltek. A vezetett beszélgetés két fő témát érintett: egyrészt a feltáráshoz kerültek az árvíz helyi közösségre gyakorolt rövid és hosszú távú hatásai, másrészt lejegyzésre kerültek a meglévő jó gyakorlatok és a felmerülő ötletek. A rövid távú hatásokat illetően elhangzott, hogy a legjelentősebb az időnyomás volt, vagyis a versenyfutás az emelkedő vízzel jelentette a stressz legnagyobb forrását az áradás napjaiban. A mérleg másik tányérját a közösség példa nélküli összefogása, a szomszédok, barátok és távolról érkezett idegenek segítése töltötte meg.

A Művelődési Házban tartott rendezvényen a hosszú távú hatásokkal kapcsolatban többször szóba került, hogy a 2013-as Dunai Árvíz minden eddigi szintet meglépett és olyan területeken okozott problémát a városban, ahol korábbi árvizek még nem jelentettek kockázatot. A katasztrófa során tehát a közösség olyan tagjai is érintetté és veszélyeztetettké váltak, akik korábban nem voltak azok. A beszélgetés alapján a résztvevők jól ismerik az éghajlatváltozás következményeit és az extrém helyzetek gyakoribb és intenzívebb jelentkezésére számítanak. A fókuszcsoport szerint a 2013-as Dunai Árvíz fontos hosszú távú következménye a jövő potenciális árvizeivel és azok hatásaival kapcsolatos bizonytalanság megjelenése, fokozódása.

A jó gyakorlatokkal és javaslatokkal kapcsolatos beszélgetés során több, a három évvel ezelőtti eseményeket érintő tapasztalat is szóba került. A résztvevők kiemelték, hogy a településen látott összefogás nem csak a helyi lakosságot foglalta magába, de kiterjedt az ott működő gazdálkodó szervezetekre is: a vállalatok gyakran kérés nélkül rendelkezésre bocsátották eszközeiket és kapacitásaikat, ahogy a lakók is összefogtak egy-egy vállalkozás telephelyének megóvása érdekében. Ennek az összefogásnak az élménye még évekkel az eseményeket követően is pozitívan él az érintettekben és így nem csak a katasztrófa napjaiban tartotta bennük a reményt, de ezek az emlékek, élmények segítik a hosszú távú megbirkózást is. A résztvevők kiemelték továbbá,

hogy az áradás levonulását követően a segélyezési és helyreállítási műveleteket a területen aktív Magyar Vöröskereszt házról-házra járva valósította meg, ez pedig lehetőséget adott a rendszeres beszélgetésre, kapcsolattartásra, biztosítva a fizikai szükségletek támogatása mellett a pszichoszociális segítségnyújtást is. A lejegyzett jó gyakorlatok között szerepel továbbá az önkéntesek képzése, elismerése valamint a segítők és érintettek között kialakult bizalmon alapuló személyes kapcsolat.

A Közösségi Reziliencia Városi Környezetben (CRUA) projekt keretében a fókuszcsoport megfigyeléseit és javaslatait szervezetünk megosztja a Vöröskereszt és Vörös Félhold Pszichoszociális Segítségnyújtás Referencia Központjával, ahol a projekt által érintett négy országban lejegyzett tapasztalatokból és ajánlásokból egy árvízi segítségnyújtásra fókuszáló kézikönyvet fogalmaznak meg a szervezet szakemberei.

A Közösségi Reziliencia Városi Környezetben (Community Resilience in Urban Areas – CRUA) projekt a Brit Vöröskereszt Észak-ír szervezete által vezetett, a Dán Vöröskereszt, a Magyar Vöröskereszt, a Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének Pszichoszociális Segítségnyújtás Módszertani Központja és a Nemzetközi Szövetség Éghajlatváltozási Módszertani Központja partnerségében indított kezdeményezés, amelynek célja a városokban élő, árvizekkel veszélyeztetett lakosság felkészítésével kapcsolatos módszertanok fejlesztése, a lakosság rezilienciáját érintő tevékenységek nemzetközi összehasonlítása és a jó gyakorlatok felderítése. A projekt az Európai Bizottság Humanitárius Segítségnyújtás és Polgári Védelem Főigazgatóságának (DG ECHO) társ-finanszírozásával valósul meg a három érintett országban. Magyarországon 4 mintaterület került kijelölésre, ahol a szervezet a következő hónapokban helyi közösségek bevonásával vizsgálja meg az eddigi tapasztalatokat és azonosítja a fejlesztési lehetőségeket.

Alapelveink

A Genfi Egyezmények és Kiegészítő jegyzőkönyveik bizonyos mértékig az Alapelvek őrzői és védelmezői.

Emberiesség

A Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom, amely abból az óhajból született, hogy a harcmezők sebesültjei megkülönböztetés nélkül segítségben részesüljenek, nemzeti és nemzetközi méretekben erőfeszítéseket tesz, hogy megelőzze és enyhítse az emberi szenvedést, bárhol következzenek is be. Célja az élet, az egészség védelme, az emberi személyiség tiszteletben tartása. Elősegíti a népek közötti kölcsönös megértést, barátságot, együttműködést és tartós békét.

Pártatlanság

A szenvedés enyhítésére törekszik, ebben csak a rászorultság mértéke szerint tesz különbséget és elsőbbséget biztosít a legsürgősebb veszélyhelyzeteknek.

Semlegesség

Annak érdekében, hogy továbbra is élvezze mindenki bizalmát, az ellenségeskedések során a Mozgalom nem állhat egyik oldal mellé sem és sohasem folytathat politikai, faji vallási, illetve ideológiai természetű vitákat.

Függetlenség

A Mozgalom független. A nemzeti társaságok, miközben kormányaik segítői a humanitárius munkában és alá vannak vetve országaik törvényeinek, mindig őrizték meg önállóságukat, hogy mindenkor a Mozgalom alapelveinek megfelelően cselekedhessenek.

Önkéntesség

A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold önkéntes segítő mozgalom, amelynek indítéka semmiképpen sem lehet az anyagi haszonszerzés.

Egység

Egy országban csak egy Vöröskereszt vagy Vörösfélhold Társaság létezhet, melynek mindenki előtt nyitva kell állnia. Emberbaráti tevékenységét az ország egész területére ki kell terjesztenie.

Egyetemesség

A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom világméretű intézmény, amelyben minden nemzeti társaságnak egyenlő jogai vannak, egyenlő a felelősségük és a kötelességük egymás segítésében.

Készült a „Közösségi Reziliencia Városi Környezetben” projekt keretében az Európai Bizottság támogatásával. ECHO/SUB/2014/695784

A kiadvány nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság álláspontját vagy véleményét.

Humanitárius Segítségnyújtás
és Polgári Védelem